

Intenzita prožívané anomie u zaměstnanců státního sektoru a u osob samostatně výdělečně činných

Kamil Dyják

Bakalářská práce
2019

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kamil Dyják**
Osobní číslo: **H15216**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Intenzita prožívané anomie u zaměstnanců státního sektoru
a u osob samostatně výdělečně činných: možnosti prevence
v profesi sociálního pracovníka**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti sociální patologie, anomie a jejího reflektování vybranými společenskými skupinami.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

PROCHÁZKA, Miroslav. Sociální pedagogika. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

GILLERNOVÁ, Ilona, KEBZA, Vladimír a Milan, RYMEŠ. Psychologické aspekty změn v české společnosti. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2798-1.

SVOBODA, Jan. Krizové situace výchovy a výuky. Praha: Triton, 2015. ISBN 978-80-7387-935-8.

PONĚŠICKÝ, Jan. Agrese, násilí a psychologie moci. Praha: Triton, 2005. ISBN 80-7254-593-0.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Hana Včelařová

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

10. ledna 2019

Termín odevzdání bakalářské práce:

26. dubna 2019

Ve Zlíně dne 10. ledna 2019

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby⁽¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval.
V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 24.4.2019

⁽¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

⁽²⁾ Vysoká škola nejdříve musí zveřejnit diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vláda předpisem vydaným Univerzitou Tomáše Bati.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být již nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý z nich může za zveřejnění práce pořizovat na své náklady výpis, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ušje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě díla vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odporů-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení obyčejného projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdětku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí ke výši výdětku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Snahou této bakalářské práce je přispět k poodhalení případné přítomnosti anomie v české společnosti. Teoretická část je věnována nejen pojmu jako takovému, ale také historickým souvislostem tohoto jevu v návaznosti na významné myslitele, kteří se mu věnovali, dále porovnáním přístupů s následným doplňujícím pohledem na aspekty výchovy současné postmoderní společnosti. Praktická část se zaměřuje na přítomnost signálů vykazujících anomii v rozdílu mezi dvěma společenskými skupinami.

Klíčová slova: Anomie, sociálně-patologický jev, kognitivní, sociální pedagogika, postmodernita, společenská skupina

ABSTRACT

The aim of this bachelor thesis is to contribute to the disclosure of possible anomie within the Czech society. The theoretical part is focused on anomie as a concept as well as on the historical context of the term. Secondly, the theoretical part contains the ideas of some significant thinkers and the comparison of their attitudes and the following supplementary view of the educational aspects in the contemporary postmodern society. Practical part of the thesis focuses on the presence of signals which point to anomie, specifically it deals with the difference between the two specific social groups.

Keywords: Anomie, socio-pathological phenomenon, cognitive, Social pedagogy, postmodernism, social group

Chtěl bych poděkovat paní PhDr. Haně Včelařové za odborné rady a mnohá doporučení, kterými mi dopomohla k vypracování mé bakalářské práce.

Výrazný dík patří také mé partnerce a to nejen za vytvoření podmínek, ale též za aktivní pomoc.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ANOMIE KOLEM NÁS	12
1.1 ANOMIE U DURKHEIMA.....	12
1.2 ANOMIE ROBERTA KINGA MERTONA.....	14
2 ANOMIE V DÍLECH DALŠÍCH AUTORŮ, POROVNÁNÍ PŘÍSTUPŮ	19
2.1 T. G. MASARYK	19
2.2 PETER ONDREJKOVIČ	20
2.3 LEO SROLE.....	22
2.4 MC CLOSKY A SCHAAR.....	22
3 SOUČASNÁ SPOLEČNOST A MOŽNOSTI VÝCHOVY	24
3.1 CHARAKTERISTIKY SPOLEČNOSTI ŘEČÍ POSTMODERNÍCH MYSLITELŮ	24
3.2 SOCIÁLNÍ ASPEKTY, URČUJÍCÍ ČINITELÉ VÝCHOVNÉHO PŮSOBENÍ	24
II PRAKTICKÁ ČÁST	27
4 REALIZACE VÝZKUMU	28
4.1 STANOVENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU	28
4.2 CÍL VÝZKUMU	28
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR A ZPŮSOB JEHO VÝBĚRU	29
4.4 METODOLOGIE VÝZKUMU	29
4.5 ZPRACOVÁNÍ DAT.....	29
5 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT	30
5.1 CELKOVÉ VYHODNOCENÍ JEDNOTLIVÝCH SKUPIN	61
5.2 SHRnutí VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	63
ZÁVĚR	65
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	66
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	68
SEZNAM GRAFŮ	69
SEZNAM TABULEK	70
SEZNAM PŘÍLOH	72

ÚVOD

V dnešní společnosti, spojené s přívlastky postmoderní, pozdně moderní či globální, se nutně vyskytují sociálně-patologické jevy, které jdou ruku v ruce se stratifikací v tom smyslu, jak byla nastavena změnou režimu v roce 1989.

Před listopadem byl kladen důraz na kontrolu chování. Občan se pod takovýmto tlakem orientoval zejména na dodržování pravidel a nařízení. Očekávala se značná ochota přizpůsobovat se, respektive poslušnost. Byl kladen důraz na pasivní podřizování se, na společensky přiměřené, žádoucí chování (vystupování), schopnost vyhovovat požadovaným vzorům. „Za odměnu“ režim plošně poskytoval některé sociální jistoty (bydlení, zaměstnanost). V tomto kontextu nebyl v tehdejší společnosti prostor pro některé sociálně-patologické jevy, charakteristické pro dnešní tržní prostředí, kde je kladen důraz na kontrolu výsledků. Očekávají se aktivita, ambice a kreativita. Je ceněn vysoký efekt na výstupu, což plodí úsilí optimalizovat své chování ve směru seberozvoje k podávání vysoké výkonnosti. Na druhé straně z toho ovšem také mohou plynout nekritická sebehodnocení jednotlivců při začleňování se do pracovních kolektivů (všechno vím, všechno znám, kolik dostanu).

Kamenem úrazu je, že v takto soutěživé atmosféře nelze míru úspěšnosti předem odhadnout. Vychází z osobnostních charakteristik podmiňujících schopnosti jednotlivce nejen v oblasti kognitivních dovedností, ale i vhodných interakcí s okolím.

Část populace vykazuje spojení spontánní interakční hybností s vysokou tendencí pohotově se přizpůsobovat a vpravovat do nově vzniklých životních okolností. V dané realitě se velmi rychle orientovali a spontánně rozvíjeli interakční aktivity, směřující k bezprostřednímu využití nového prostoru a příležitostí k seberealizaci.

Druhá skupina vykazuje sníženou schopnost aktivně přijímat nové životní kontexty (malou interakční hybnost). Tak například u jedinců (kognitivně rigidních) sebesprosazujícího se typu se sklonem přizpůsobovat okolí a okolnosti sobě, nikoli se aktivně do nových kontextů vpravovat a kteří si na tomto svém profilu vybudovali životní kariéru, se projevila neschopnost leckdy neochota, orientovat se na aktivní „rekonstrukci“ svých interakčních postojů či přístupů. (Gillernová, Kebza, Rymeš a kolektiv, 2011)

Je potvrzeno, že v polistopadovém období, kdy po dlouhých letech přestala platit stará pravidla, se objevily známky a důsledky anomie (nezaměstnanost, nárůst kriminality). Hledání

řešení těchto sociálně-patologických jevů, produktů anomické společnosti, je jedním z hlavních směrů na poli působnosti sociální pedagogiky, která, coby transdisciplinární vědní obor, bere zřetel na roli prostředí ve výchově, na zvládání životních situací napříč věkovým spektrem. Tady vstupuje do popředí tendence nahlížet na změny životních kontextů z hlediska možných negativních dopadů či důsledků, projevů nejistoty z budoucna, úzkosti, deprese atd. Prioritou je dosažení souladu potřeb jedince a společnosti.

Bylo by dobré do budoucna klást větší důraz na výchovu k žití ve spokojenosti, k radosti z práce, štěstí v kruhu rodiny. Je potřeba filosofických úvah i vzorů, aby už v základních školách byly děti informovány a vedeny myšlenkou, že spokojený a šťastný život neznamena disponovat velkými penězi. Neméně významné je působení v oblasti soužití s přírodou a s tím související ochranou životního prostředí.

Rád bych svým výzkumem přispěl k ověření poznatků o současném stavu a rozdílech v náhledu na situaci mezi dvěma společenskými skupinami. Z výsledků můžeme odhadnout teoretickou možnost výskytu budoucích sociálně-patologických událostí u té či oné skupiny a z pohledu sociální pedagogiky být připraveni na pomoc při jejich řešení.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ANOMIE KOLEM NÁS

Při charakteristice sociální deviace je důležité zmínit určitý specifický stav společnosti, který se vyznačuje víceméně ztrátou platnosti sociálních norem vzorců chování, sociálního pořádku, zákonů. (Ondrejko, 2009, s. 50) Tomuto stavu říkáme anomie. Pochází z řečtiny (A=NE, NOMOS=ZÁKON). Pojem vznikl jako novotvar v teologické literatuře pozdního středověku, kde označoval stav bezzákonosti a bezuzdnosti nejen v právním, ale i morálním smyslu. (Jandourek, 2001)

Jevy spojené s pozdní modernitou či postmodernitou jsou v postkomunistických zemích akcentované. Tyto změny jsou spjaté se „zásadní proměnou řady společenských norem, které reflektují změny zájmů a hodnotových preferencí v české společnosti. Jako každá sociální proměna i tato spouští v jedincích i skupinách sociálně psychologické mechanismy pojmenované jako resocializace a adjustace“. (Rabušic, Mareš, 1996)

Zavedení pojmu a jeho konceptualizaci uvedl do života E. Durkheim. Z toho vyplývá, že i, respektive právě, v dnešní společnosti může vznikat anomie.

Stejný pohled implementuje i P. Ondrejko (2000). Ten nachází analogii mezi dnešní dobou a dobou vzniku Durkheimovy teorie. A to zejména v nástupu nových racionalizačních procesů a znepráhlednění dělby práce. „Aktuálními se stávají opět, když na jiné úrovni prvky klasické teorie anomie, které výstižně a neoddiskutovatelně charakterizují současnou společnost nacházející se v procesu globalizace.“ (Ondrejko, 2000, s. 356)

Propojení sociální pedagogiky s problematikou anomie nastiňuje Mühlbacher ve svých výzkumných pracích. Dílčí problémy sociálně-patologického chování popisuje v rámci sociálně-pedagogické teorie vzniku sociální deviace. Z etiologického hlediska slučuje jednotlivé elementy do teorie **patologické interpersonální komunikace**. Stejně jako sociální pedagogika je postavena na třech hlavních pilířích (sociologie, psychologie, pedagogika), tyto stejné komponenty se odrážejí ve výše uvedené teorii. Sociologickou dimenzi představuje patologie, psychologická rovina je zastoupena interpersonálností a komunikační paradigma je předmětem pedagogiky. (Mühlbacher, 2008)

1.1 Anomie u Durkheima

Emil Durkheim, význačný sociolog historie byl oním mužem, jenž zavedl termín anomie a jemuž se ve své práci významně věnoval. V poslední čtvrtině 19. století také ve Francii

kapitalismus postupně dokončil transformaci do imperialistického stadia se všemi typickými rysy ekonomické, politické i duchovní krize. Nebezpečí revolučního vystoupení pracujících mas bylo všudypřítomné, protože upadající společensko-ekonomický systém nebyl sto udržet svou vlastní stabilní existenci. (Durkheim, 2004)

Durkheim užívá termín anomie, apriori v souvislosti s nekontrolovaným rozvojem dělby práce. Stejně jako všechny společenské a obecněji biologické jevy i ona má své patologické formy, které je třeba prozkoumat. Dělbba práce normálně plodí společenskou solidaritu, ale jak zaznamenala historie, vede i k jiným, mnohdy opačným důsledkům. Klademe si otázku, co ji svádí z přirozené dráhy. Jestliže připustíme, že tyto případy nejsou výjimečné, mohlo by se zdát, že jsou logickým vyústěním dělby práce. Pronikneme-li do podstaty vzniku odchýlených forem, bude se nám mnohem snadněji určovat, za jakých podmínek existuje normální stav. Poznáme-li okolnosti, za nichž dělba přestává jít ruku v ruce se solidaritou, budeme lépe vědět, co je nutné změnit, aby mohla plně působit. Patologické se, jako mnohde jinde, stává cennou pomůckou k poznání fyziologického. (Durkheim, 2004)

Z určitého hlediska i „povolání“ zločince vykazuje prvky určité dělby práce, protože se jedná také o návaznost více specializovaných činností. Jenže toto zcela popírá jakoukoliv solidaritu. Přirovnáme-li danou situaci k medicíně, tak i buňky zhoubného bujení nebo tuberkuly zvyšují rozmanitost organických tkání, ale nelze v tom spatřovat novou specializaci biologických funkcí. Zde se nejedná o dělení společné funkce, ale uvnitř organismu, ať individuálního nebo společenského, vzniká další, který parazituje. Ani o funkci nelze mluvit. Takto lze nazvat ten typ chování, které spolu s ostatními přispívá ke společnému cíli, k udržení života všeobecně. (Durkheim, 2004)

Přestože anomická dělba práce může mít různé formy, zmíníme dva nejrozšířenější, nejzávažnější. Prvním příkladem tohoto druhu byla a bývají nejrůznější průmyslové a obchodní krize. Úpadky podniků vlastně znamenají dílčí narušení organické solidarity. Dokazují, že v některých místech společenského organismu určité funkce spolu navzájem neladí. Dalším příkladem téhož jevu je protiklad práce a kapitálu. V historii žil dělník zpravidla u svého mistra a pracoval spolu s ním, na „stejném ponku“, ve stejné dílně. Sdružovali se ve stejném cechu, oba si byli téměř rovni, kdo se vyučil, měl-li z čeho, mohl si založit živnost. Vedli podobný život a neshody se objevovaly velmi zřídka. Později začaly řemeslné cechy patřit pouze mistrům, kteří si přivlastnili veškerá rozhodovací práva. Tehdy se začala rýsovat hranice mezi tovaryšem a mistry. Po tomto rozdělení začalo přibývat i neshod. Přesto ještě věci nedospěly tam, kde jsou dnes. To až s nástupem průmyslu se dělník ještě více

oddělil od svého zaměstnavatele. Každý měl svoji funkci a systém dělby práce poněkud pokročil. Se zvětšující se specializací přibývalo projevů odporu a tím i projevů anomie. (Durkheim, 2004)

V Durkheimově díle je nutno zmínit publikaci *Le Suicide* (originál 1897). Zde se setkáváme s typologií sebevražd. Anomická sebevražda je definována jako výsledek chybějících regulativ lidského jednání a z něj vyplývajícího utrpení. Durkheim vidí například souvislost mezi ekonomickou expanzí a rozvodovostí. Rozvoj ekonomiky plus legitimizace rozvodů otevírají neomezené možnosti v naplňování nejrůznějších tužeb. Na rozdíl od biologických potřeb, nejsou omezovány žádným prahem nasycení. „Zdá se, že v lidském organismu ani v psychické konstituci neexistuje nic, co by limitovalo tyto tendence (touha po komfortu, bohatství a hmotné spokojenosti)“. (Durkheim, 1951, s. 247)

Jedinou morální silou, která je nadřazená jedinci, je společnost. Tento fakt je charakteristický pro industriální společnost. Dochází tak k situacím, kdy jedinec usiluje o nedosažitelné cíle, v Durkheimově pojetí je to jako nemít žádný cíl. Obě skutečnosti jsou prostoupeny frustrací, kterou reprezentuje pocit stále přetrvávajícího neštěstí. Tento bezperspektivní stav může natolik pozměnit priority, že následujícím východiskem je realizace sebevraždy. (Durkheim, 2004)

V moderních industriálních společnostech vidíme projevy progresivní anomie, prezentované neutuchající touhou po nezměrném bohatství. Hodnotový systém vyjádřený např. doktrínou trvalého růstu spolu s neustálou soutěživostí na všezahrnujícím trhu nám předurčují tento trend. (Bouša, 2003)

Ovšem je potřeba zmínit ten typ anomie, který vychází z fatalistického pocitu, že nespravedlivě nastavená pravidla a přílišná represe za jejich nedodržování vytváří pocit beznaděje a odevzdanosti osudu. Mluvíme o anomii regresivní. (Bouša, 2003)

1.2 Anomie Roberta Kinga Mertona

Stejně jako Emilé Durkheim byl dalším, kdo rozvíjel koncept anomie R. K. Merton. Ve svém díle *Social struktur and Anomie* (1. vydání 1938) pojímá anomii jako „zlom v kulturní struktuře objevující se zejména tehdy, dochází-li k akutnímu nesouladu mezi kulturními normami a cíli na jedné straně a sociálně strukturovanou schopností členů skupiny jednat v souladu s nimi“. (Bouša, 2003)

V Mertonově pojetí vidíme jasně definovaný přístup. Jde o vztah mezi přesně stanovenými cíli, záměry a zájmy, které jsou všeobecně uznávány jako předměty snažení pro každého člena společnosti na straně jedné a možností dostat se a použít legitimní prostředky k dosažení těchto hodnot na straně druhé. V různých sociálních skupinách vidíme propojení mezi přijímanými cílovými hodnotami a pravidly, jenž vycházejí ze zakořeněných mravů či institucí a stanovují přípustnost způsobů jakými lze těchto cílů dosáhnout. Jisté je, že z hlediska určitého konkrétního jednotlivce mohou být cesty k dosažení efektu takového rázu, že jsou z institucionální oblasti povoleného chování vyloučeny (síla, podvod, moc). Existují i odmítané postupy, které by mohly být efektivní pro celou skupinu, ale jsou z etického hlediska nepřipustné (např. tabu uvalená na vivisekci). Ve všech případech je volba prostředků k dosažení kulturních cílů omezena institucionalizovanými normami. Jedná se o širokou škálu kontrolních mechanismů, ze kterých vyplývají jednoznačně předepsané, přípustné, preferované nebo naopak zapovězené nepřipustné modely chování. (Bouša, 2003)

Kulturní cíle a institucionalizované normy se společně podílejí na utváření obvyklých způsobů jednání. Jejich vzájemný poměr však nebývá neměnný. Tento typ nedostatečně integrované kultury je charakterizován takřka výlučným důrazem na hodnotu určitých cílů a současně marginálním zájmem o institucionálně předepsané prostředky na cestě k nim. V krajním případě (účel světí prostředky) je povolen každý postup, který umožní dosažení cíle. V tomto hypotetickém případě již platí pouze technické nikoliv institucionální normy. (Bouša, 2003)

Druhý extrém reprezentuje situace s vyznačující se absencí cílové hodnoty. Jedná se o samostatné praktiky, kdy je zapomenut původní účel a institucionalizované chování se stává rituálem. Tato konformita skýtá sice jistou sociální stabilitu, ovšem omezuje prostor k přizpůsobování se novým podmínkám. Tam, kde je udržována přibližná rovnováha mezi institucionalizovanými postupy a cílovými hodnotami, respektive kontrolou cest k jejich dosažení, tam se setkáváme s měnící se společností, integrované a relativně stabilní. Důležitými faktory jsou pocity uspokojení lidí z dosažení cílů, ale současně i z legitimizovaných postupů umožňujících jejich dosažení. Obě položky, jak produkt, tak postup, jsou součástí určitého soutěživého řádu. Přirovnáme-li onu situaci ke sportovní terminologii, tak ti, kteří jsou trvale poráženi, mohou spatřovat řešení své situace ve změně pravidel. (Bouša, 2003)

V Mertonově vyjádření rozlišujeme pět typů individuálních adaptací na cestě k dosažení výše zmiňovaných hodnot.

- 1) **Konformní společnost** – vykazuje stabilitu. Je zde většinový zájem jak o dosažení cílových hodnot, tak o institucionalizovanou cestu k nim. Kulturní vzorce jsou zavedeny, mění se jen pomalu.
- 2) **Inovace** – jedná se velmi často o účinný prostředek k dosažení úspěchu (bohatství a moci), přestože je institucionálně zavrhnutý. Jde o typ motivace, která přináší ochotu riskovat napříč společenskými vrstvami. Je otázkou jaké předpoklady k deviantnímu chování charakterizují jednotlivé vrstvy. V horních patrech obtížně hledáme nástroje k rozpoznání toho, co se jeví jako legitimní snaha v mezích slušnosti, od aktivit prorostlých podvodem ze všech stran. Bohužel se dosti často setkáváme, že takto vzniklí „úspěšní lidé“ se setkávají až s obdivem, coby produktem kulturní struktury, kde účel v podstatě světlí prostředky. V těchto sférách nejsou podvodná jednání, spekulace, zpronevěry posuzovány podle pravidla „čiň jak chceš, aby jiní činili tobě“. Směrodatným ukazatelem je mazanost coby polehčující okolnost, v mnohých vzbuzující sympatie. Deviantní chování ve společnosti prorůstá všemi patry. Největší tlak směrem k deviaci míří k nejnižším vrstvám. Také zde je všeobecně preferován důraz na peněžní úspěch, ale legitimní pracovní příležitosti většinou chybí. Rozvíjí se výrazná tendence k deviantnímu chování. Například nekvalifikovaná pracovní síla s nízkým příjmem nemůže konkurovat vysokému statusu plynoucího z nemorálnosti a různých forem zločinu. Třídní struktura je limitujícím faktorem určujícím možnosti legitimním způsobem nabýt majetek. Ve všech vrstvách se mohou a vyskytují lidé s dobrými schopnostmi. Avšak tam, kde je dosaženo pouze malého formálního vzdělání v kombinaci se skrovnými ekonomickými zdroji je jakýkoliv postup vzhůru mimořádně těžký. Tento tlak vyvolává potřebu změny přístupu. Výsledkem je výměna neefektivní legitimacy za nelegitimní efektivitu. Předpoklad stejné startovní čáry pro všechny koliduje s třídní strukturou. Kriminální chování zde však není odvozeno výhradně z přítomnosti chudoby v kombinaci s malou pracovní příležitostí. Vysoce rozhodujícím faktorem je právě kulturní důraz na finanční úspěch, coby dominantní cíl. Jsou dvě skupiny lidí, respektive dva typy reakcí na neúspěšnost. Jedni vidí rozpor mezi individuálními zásluhami a společenskými odměnami jako produkt sociální struktury. Tito mohou později inklinovat k jiné adaptaci – rebelii. Jiná skupina, zpravidla jde o velkou většinu, při-

suzuje své neúspěchy fenoménům štěstí, náhoda. S jejich přítomností se setkáváme z hlediska osob, které úspěchu dosáhly. Z psychologického pohledu také v očích druhých oplývají odzbrojující skromností. Teorie štěstí na jedné straně, rozpor mezi zásluhou a odměnou a sociální strukturou, která se na tomto rozporu podílí na straně druhé, znemožňuje kritiku sociální struktury. Je-li totiž štěstí hlavním determinantem úspěchu, nemá-li člověk možnost nijak zasáhnout do výsledku, pak se budou věci dít nezávisle na charakteru sociální struktury. V případě neúspěšných zanechává teorie štěstí či náhody možnost zachovat si, navzdory situaci, sebeúctu. I zde však existuje odvrácená strana a to v případě ztráty motivace k trvalému snažení.

- 3) **Ritualismus** – je reprezentován výraznou slevou na intenzitě při dosahování cílových položek, přičemž úroveň dodržování institucionálních norem zůstává nezměněna. Takový člověk v podstatě institucionálně neubližuje. Je tedy otázkou, zda lze tento typ adaptace považovat za deviantní. S jistotou lze však říci, že přirozený směr pohybu lidského snažení se ubírá kupředu a nahoru ve společenské hierarchii. Jeho produktem je neustálý tlak konkurenčního boje se všemi následky (statková úzkost). Trvalé snížení nároků je cestou, jak zmírnit strach. Vysoké ambice přivolávají nebezpečí a frustraci. Tato adaptace umožňuje únikovou cestu z nebezpečí při dosahování kulturních cílů. Jedinec poté zůstává věrný rutinním postupům, nevybočuje z davu ani negativním ani pozitivním způsobem.
- 4) **Únik** – nejméně běžnou adaptací. Co do počtu je na opačném pólu v hierarchii. Typický je zásadní odklon jak od kulturních cílů, tak i institucionalizovaných norem. Takový způsob adaptace nacházíme u některých psychotiků, autistů, vyděděnců, tuláků, pobudů, narkomanů, notorických alkoholiků, squatterů. Jsou to de facto cizinci, protože je jim cizí obecný systém hodnot. Z tohoto pohledu zůstávají sice členy populace, ale prakticky už nejsou členy společnosti. Někteří jí mohou být nebezpeční, jiní ne. Někteří opustili normy i cíle sociální struktury, u některých je právě ona příčinou jejich adaptace. Stávají se neužitečnou přítěží v očích tradiční většinové společnosti. Na rozdíl od inovátora, který si mazaně pomáhá k dosažení cíle, on žádnou hodnotu v úspěchu-cíli nevidí. Na rozdíl od ritualisty, jenž ctí mravní zvyklosti, nejeví zájem o institucionální způsoby jednání. Tito společenští vydědění nepožívají žádných výhod nabízených společností, na druhé straně však netrpí

frustracemi obvyklých na cestě k jejich dosažení. Přestože se mohou scházet a třeba i vytvářet menší neformální skupiny, jedná se o individuální adaptace.

- 5) **Rebelie** – vnímáme ji jako adaptivní reakci, když se stávající institucionální systém začne pokládat za překážku na cestě stojící mezi kandidátem rebelie a cíly, které se mají za oprávněné. Vychází z odcizení člověka od stávajících cílů a norem, které jsou považovány za svévolné. Z toho vychází snaha o zásadní modifikaci kulturních norem úspěchu. Očekávají se aktivity k vytvoření těsnější harmonie mezi úsilím a odměnou. Aby mohla rebelie přerůst v organizovaný politický čin, je nutné převést loajalitu k alternativní nové struktuře, jenž se má postarat o naplnění tužeb a nadějí zasluhujících si lidí. Rebelie a konzervatismus se tedy mohou jevit jako spojité nádoby. Cílem rebelie je dovést k adaptaci konformita a z konformity zase povstávají rebelie. Přestože Merton i Durheim pracují shodně se sociokulturními determinanty anomie, Besnard vidí v určitých významech odlišnost mezi oběma směry. Durkheimův anomický jedinec se ztrácí v nepřehlednosti vysoce specializované dělby práce, v důsledku čehož se cítí být ve své sociální roli osamocen. Takto přestává mít kontakt se skutečností, že přispívá k celkovému dílu. Vidí jasně dané cíle, problémem je jejich dosažení. (Besnard, 2001 in Bouša, 2003)

2 ANOMIE V DÍLECH DALŠÍCH AUTORŮ, POROVNÁNÍ PŘÍSTUPŮ

Na porovnání přístupů k celosvětově všudypřítomnému fenoménu anomie může být nahlíženo z různých úhlů. Jejich menší či větší odlišnosti vycházejí z příčin, které výskytu tohoto sociálně-patologického jevu předcházejí. Současně také vidíme souvislosti a hlavně celkový rámec přesahující ve svém významu jednotlivé nuance.

2.1 T. G. Masaryk

Stejně jako Emilé Dürkheim, jenž poprvé zavedl do praxe pojem anomie, ve svém díle *La Suicide* (1897) i T. G. Masaryk se zabývá problematikou ve svém pojednání *Sebevražda* (originál 1881) již mnohem dříve aspekty předcházejícími fatálnímu vyústění anomické situace. Masarykův pohled se upíná k dvěma základním určujícím faktorům. Působení přírody a působení člověka ve smyslu interakce jeho osobnosti se sociálním, politickým, hospodářským okolím, ale také v kontextu s fyzickým a duševním zdravím člověka. Masarykovo rozdělení příčin je sestaveno v hierarchii závažnosti počínaje od nejmenší. Na horních příčkách je úroveň vzdělanosti.

Všimněme si jejího následujícího rozdělení:

- rozumová
- mravní
- náboženská
- světonázorová

Pomineme-li poslední dvě s ohledem na obsáhlost tématu, můžeme se pokusit porovnat se současností. Masaryk již ve své době poukazuje na zvyšování úrovně vzdělanosti rozumové na úkor mravní. Podstatu spatřuje v tom, že méně vzdělaný člověk žije z důvodu svého omezenějšího obzoru prostější a skromnější život. Otázky bytí a nebytí neřeší tolik, jako vzdělanec, jenž má život bohatší, mnohotvárnější. Ten prožívá dynamické změny, které mívají nezdělanec podobu nových a těžkých okolností, které mohou mít fatální následky. Současné statistiky se poněkud liší. Míra sebevraždnosti je nejvyšší u části s učňovským vzděláním, následuje vzdělaní základní, poté střední a zcela v protikladu s Masarykovým pohledem na tehdejší vztah, nejméně rizikový jsou vysokoškoláci. (Masaryk, 1998)

2.2 Peter Ondrejko

Také u Ondrejko nacházíme významný rozbor, umožňující dále proniknout do naší problematiky.

Zmiňuje diskrepanci mezi nároky skupin a jednotlivců a nedostatečnými prostředky. Slabá sociální regulace vyvolává stav dezintegrace s následnými deviantními jevy. (Ondrejko, 2009)

Důležitou roli sehrává sociální kontrola. Tento mechanismus stanovuje hranice lidského jednání (chování). Určuje míru závadnosti společenských jevů, jinými slovy porovnává chování jednotlivce nebo skupiny s hodnotami a normami společnosti, přičemž monitoruje a určuje případný odklon od všeobecných standardů sociálního soužití. Aby k nim následně nedocházelo, je v kompetenci regulativních institucí, které, v rámci sociální regulace za pomoci institucionalizovaných prostředků, ochraňují společenské cíle, normy a hodnoty. Pokud tato regulativa nefungují dobře a zájmy jedince jsou upřednostněny nad zájmy celku, dochází k *sociální korozi*. (Ondrejko, 2009, s. 52)

Je ovšem důležité zmínit antropologickou konstantu lidského chování. Birthe Kundrus je přesvědčena o její platnosti v tom smyslu, že každý jedinec je připraven stát se násilníkem. Jsme jakousi časovanou bombou. Pod vlivem vnějších podmínek, coby spouštěče, může dojít a mnohdy dochází k propuknutí následného násilného chování. Důležitou roli přitom sehrává následující odklon od norem. Kundrus se zabývala všeobecně genocidou a spatřuje určující význam v tlaku skupiny. V této souvislosti mluví o židovském holocaustu nebo o válce v Jugoslávii z počátku 90. let. Tento jev považuje za stále živý s možností kdykoli propuknout. Společným jmenovatelem je opět odklon od norem. V takto nezdravém prostředí se může dokonce zvrácenost povýšit na normalitu. V tomto paradoxu se i oběti považují za ty, kteří škodí a jejich utiskovatelé, násilníci za oběti. Není jednoduché zaujmout jednoznačné stanovisko, zda dokáže sociální regulace antropologické konstantě vždy zabránit nebo alespoň ji zmírnit. (Ondrejko, 2009)

Z některých dalších výzkumů v střeoevropských podmínkách (Wolfgang Zapf, Wolfgang Glatzer) vyplývá, že anomie zasahuje do nejintimnějších zákoutí lidského života, které se pak odráží v jeho pocitech. Stejně jako Leo Srole, jehož pěti položek anomie se v našem výzkumu budeme držet (bude zmíněno později) i oni, podobně, přesto trochu jinak, formulovali indikátory anomie:

- svět je dnes tak komplikovaný, že je téměř nemožné se v něm vyznat
- když to chce člověk dnes někam dotáhnout, většinou je donucen chovat se tak, jak to není správné
- často pociťuji samotu
- práce mě nebaví, je to pouze nutná cesta k tomu, abych získal, co potřebuji
- nemám možnost něco změnit na problémech dnešní doby

(Ondrejko, 2009, s. 54)

Výzkum v oblasti anomie by se měl ubírat směrem k posuzování charakteristik s významnou výpovědní hodnotou:

- míra sebevraždy
- míra rozvodovosti
- sekularizace
- vysoká kriminalita mládeže
- osamělost v davu
- nevzdělanost a nekulturnost
- nárůst psychiatrických onemocnění
- nárůst násilí

V těchto případech zaznamenáváme všeobecně stoupající jev. (Ondrejko, 2009, s. 56)

Také Rabušic a Mareš vycházejíce ze Sroleho předpokladů vytvořili hypotézy postihující anomické pocity ve společnosti:

- nemá cenu obracet se na úřady, protože tam se o problémy obyčejného člověka příliš nezajímají
- člověk musí žít jen pro přítomnost, budoucnost se o sebe bude muset postarat sama
- ať si říká kdo chce, co chce, průměrný člověk se má stále hůř
- dnes člověk neví, na koho by se mohl spolehnout

(Rabušic-Mareš, s. 175-187 in Ondrejko, 2009)

Všechna čtyři prohlášení jsou sama o sobě znepokojující. Na nejvýš alarmující je však myšlenka, že se žije pouze pro přítomnost a budoucnost nás nezajímá, ať se o sebe postará

sama. Tento postoj popírá samotný princip vývoje lidských společností. To, že nyní žijeme v nějakém světě, s nějakými pravidly, to je odrazem minulosti. Naši současnosti, jejímu stavu, předcházeli četné sociální události v mnoha generacích před námi. Je nemyslitelné a nepřijatelné, aby budoucnost existovala bez přítomnosti. Dnešek je východiskem pro věci následující, budoucnost se o sebe nemůže „starat sama“. (Ondrejko, 2009, s. 57)

2.3 Leo Srole

Jak již bylo zmíněno, jeho pět položek anomie se stalo široce uznávaným nástrojem k posuzování přítomnosti tohoto jevu. Řada dalších autorů s menšími obměnami pracovala s touto škálou. Jako bezmála všichni, kteří se v historii zabývali anomii, také on vycházel z myšlenek Durkheima. Jeho koncept však ve výsledku zaznamenal odklon od popisu stavu společnosti k popisu stavu jedinců. (Srole, 1956, s. 710 in Bouša 2003)

Jeho pět tvrzení zastupuje každé zvlášť jednu z dimenzí anomie:

- jedinec má pocit, že se vůdcové o něho nezajímají (v případě rodiny to může být jeden z rodičů)
- jedinec vnímá společenský řád jako nepředvídatelný, nestálý
- jedinec vnímá nedosažitelnost cílů
- jedinec si myslí, že život nemá smysl
- jedinec cítí absenci dobrých mezilidských vztahů

Dle Srola osoby nacházející se ve stavu anomie projevují negativnější postoje také k různým dalším sociálním jevům, např. vůči cizincům, menšinám nebo třeba židům. (Ondrejko, 2009, s. 55)

Na základě výše uvedené škály vnímáme anomii operacionalizovanou jako proměnnou s pěti položkami. Jedná se o odcizení od politického, kulturního, ekonomického systému, od vnitřních norem a od primárních skupin. (Ondrejko, 2009)

2.4 Mc Closky a Schaar

Zaujímají jiný pohled na příčiny přítomnosti anomických pocitů projevujících se pesimismem, pocitem ztráty kontroly nad životem, ztrátou naděje. Na rozdíl od Durkheima, Mertona a dalších autorů, kteří spatřují vysvětlení a zdůvodnění anomie v nastavení sociokulturních podmínek, od nichž se odvozují pocity jedinců s následným chováním, směřují svůj

pohled k tomu, že jak sociální normy, tak i anomické pocity jsou naučené. Jejich model vychází z psychologických faktorů. Jsou určité determinanty sociologického charakteru, které mohou komplikovat proces učení (sociální prostředí, status). Bezesporu však významně figurují určující faktory psychologického a osobnostního rázu. Kdybychom je totiž odmítli brát v potaz, museli bychom připustit, že například příslušníci určité nižší sociální vrstvy musí být nutně všichni anomičtí, což mohlo vyplývat z předešlých teorií (Durkheim, Merton ...). Pohled Mc Closky a Schaara se upíná k psychologii jedince. Psychické stavy jsou nezávislé na sociálně ekonomických podmínkách. Anomie se jeví jako výsledek socializačního selhání, resp. naučit se sociálním normám. Jejich koncepce, kde anomie nemusí vycházet ze stavu společnosti, se opírá o tři osobnostně-kognitivní faktory:

1. Z kognitivního hlediska je zřejmé, že chápání událostí, procesů a myšlenek v každodenní realitě je pro jedince se sníženým intelektem obtížné a to obzvláště v dnešní zrychlené době. Cítí se být v chaosu, pociťuje úzkost a takto rozpolcen nevidí kolem sebe soudržné hodnoty a dostaví se pocit anomie.
2. V emocionální rovině mohou nastat problémy pramenící z neschopnosti správně vnímat realitu. Některé, jako např. přehnaná nevraživost, téměř znemožňují korektní a smysluplnou interakci s druhými, což komplikuje socializaci, v jejímž procesu se jedinec ztotožňuje s hodnotami a normami, což ho posouvá zpět k interakci.
3. V této kategorii jsou důležitá přesvědčení a názory jedince zrcadlem toho, jak je společností či skupinou přijímán. Pokud jsou jeho společenská stanoviska v rozporu s většinou přijímanými hodnotami a názory skupiny či společnosti, jeho socializace, v důsledku špatné, kontroverzní nebo i žádné komunikace, je výrazně ohrožena. Pokud se totiž chce podílet na společném díle, aby se ztotožnil se skupinovými normami a hodnotami, je nutné zacílit na pozměnění postojů ve směru příklonu ke skupinovému. V opačném případě zůstává osamocen v odmítnutí a zvenčí se mu skupina a její jednání mohou jevit jako nesoudržné.

3 SOUČASNÁ SPOLEČNOST A MOŽNOSTI VÝCHOVY

Postmoderní situace na počátku 21. století je prosycena nejen možnostmi, pokrokem a jinými pozitivními posuny. Člověk se musí vyrovnávat též s riziky a proměnami. Pluralita postojů, typická pro pozdní modernitu, sebou nese mnohdy prvky odklonu od humanismu znehodnocující a přehlížející lidství. (Mühlpachr, 2009)

Nepřehlédnost názorů, postojů, hodnot v důsledku jejich velkého množství předurčuje jiný přístup člověka k současnému stavu světa. Vidíme posunutí od dřívějších hodnotových orientací a způsobů lineárních k multidimenzionálním. (Jirásková, 1997, in Mühlpachr 2009)

3.1 Charakteristiky společnosti řečí postmoderních myslitelů

- Permisivní společnost – větší uvolnění oproti minulosti v tradičních společnostech, drogy, homosexualita, detabuizace sexu, různé formy partnerství.
- Ludická společnost – práce není základní hodnotou života, upřednostňují se prvky hravosti, preference požitků, práce pouze pokud baví.
- Sekularizovaná společnost – většina aktivit postrádá náboženský charakter ve smyslu tradičního křesťanství, duchovní složka se vytrácí z pohledu vztahu člověka k lidskému společenství.
- Postmoralistní společnost – tradiční morálka je přežitá a vnímaná jako luxus.
- Postheroická společnost – chytí skutečné hmatatelné idoly, jsou nahrazeny virtuálními.
- Alibistická společnost – dá se zdůvodnit a ospravedlnit cokoli.
- Postedukační společnost – není potřeba vychovávat, „život nás naučí“.
- Společnost globalizace – existence každé společnosti je závislá na větší či menší míře propojení a zapojení při sdílení a řešení globálních problémů.

(Mühlpachr, 2009)

3.2 Sociální aspekty, určující činitele výchovného působení

Vlivem velkého toku informací (nezřídka protichůdných), díky svobodě projevu, trhu plněným zbožím, tlaku, útočnosti a podbízivosti reklam, že je vše snadno dosažitelné, vyvolává u mladých lidí představu o životě bez námahy, bez povinností. Cítí všudypřítomnou dostup-

nost zábavy, radosti, štěstí, spokojenosti, zdraví. Rodiče a učitelé upozorňují na rozpor, možnosti budoucího pocitu frustrace při konfrontaci takovýchto představ s realitou. Společnost se prioritně zaměřuje na hospodářský růst. Bohužel, pozitivního ohodnocení se dostává člověku, který umí vydělat peníze, člověk, který to neumí, bývá označován za hlupáka. Ekonomická prosperita je často rozlišována (regulována) pouze v právní rovině. Aspekty etické a sociální zůstávají v pozadí. Neustálá soutěživost a potřeba konkurenceschopnosti plodí konání ve smyslu „*účel světi prostředky*“. Tato orientace na úspěch ale vyvolává obrovský tlak na výkon jedince, což může také znamenat sáhnutí k podpůrným prostředkům za účelem „*vyladění kondice*“. Seberealizace však bývá sama o sobě proměnlivá. Struktura ekonomiky přináší i nezaměstnanost, kterou lépe snáší ženy, jejichž působení v domácnosti a s tím spojené činnosti jim dokážou přinášet náplň. Dále je třeba si uvědomit, že nesporně větší možnosti v sebeuplatnění jsou vyvážené náročnou pracovní dobou i dalšími podmínkami. Je preferován věk do 35 let a intenzivní další vzdělávání. Předpokládá se adaptabilita a to, že tito zaměstnanci jsou firmě takřikajíc neustále plně k dispozici. Jejich rodičovské povinnosti jsou přehazovány na prarodiče, což při neúspěchu ve výchově znamená vyčítání odpovědnosti. (Mühlpachr, 2009)

Dalším negativním jevem zvýšené pracovní zatíženosti je nedostatek času a ztráta trpělivosti při řešení výchovných problémů. Jsou opomíjeny obavy, úzkosti, nezdary, je třeba jít dál. Hledání cest k pozitivitě, ke způsobu získávání rovnováhy, dodávání síly při řešení neúspěchu nebo porážky, vytváření motivace, to je zjednodušený výčet toho, co bohužel nebývá dětem v rodině dost často poskytováno. Jsou sice odstraněny chyby v rámci rychlého řešení, ale zapomínají se odstranit příčiny. (Mühlpachr, 2009)

Není-li v rodině podnět k niterným prožitkům, kde chybí sdílení emocí, potřeba a ochota k sounáležitosti, vzniká nekonzistentní a chudý hodnotový systém. Bez existence hodnot nelze pochopit specificky lidské citové stavy jako je stud, povinnost, čest, pýcha, hrdost, úcta k hodnotě, k člověku. (Rollo, 1993, in Mühlpachr, 2009)

Zvyšující se důraz na racionalitu implementovanou v adaptaci na prostředí produkuje atrofii emocionality. Produkuje atrofii emocionality a taktéž represi emocí ve prospěch žádoucí výkonnosti. (Pollmann, 1993 in Mühlpachr, 2009)

Citová zchudlost prorůstá skrze tradiční projevy lidského vnímání a prožívání, na kterých jsou postaveny naše sociální vztahy. Vytrácí se emoční investice do přátelství, lásky, ale i do zármutku, do odpovědnosti, vzdělanosti. K tomu přispívá uspěchanost doby, rychlost

změn. Člověk tyto změny dost často nestačí zpracovávat, a to zvláště u dětí nebo jedinců se špatným zázemím vede dost často k odklonu od správné cesty, správného řešení. Projevuje se nenasytaná touha lidí hledat stále něco nového, burcujícího, šokujícího. Preferovaná zábava a kultura jsou prorostlé komerčním zázemím. Rodiny jsou zatíženy zvyšujícím se rozpočtem, což v praxi znamená, přesunutí času, který má být věnován volnočasovým aktivitám do sféry honby za penězi, aby došlo k jeho naplnění, ubývá tradic jdoucích ruku v ruce s morálními hodnotami. (Mühlpachr, 2009)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 REALIZACE VÝZKUMU

V teoretické části jsme se zabývali jednotlivými přístupy některých autorů, kteří se zabývali společenským jevem anomie.

Cílem empirické části je zjistit jaký je současný stav společnosti ve smyslu anomie z pohledu dvou skupin populace.

V této části práce budeme postupovat podle odborné literatury Petera Gavory (2010) a Miroslava Chrásky (2007).

4.1 Stanovení výzkumného problému

Výzkumný problém je stav anomie v české společnosti. Jde o porovnání a následné zjištění míry (ne)spokojenosti dvou rozdílných skupin veřejnosti s prožívaným životem. V prvním případě je o členy „postaráno“ určitou mírou „nesvobody“ v podobě nadřízených, v druhém případě je určitá dávka nejistoty z budoucnosti a nutnost starat se sám o sebe kompenzována jistou časovou volností a nezávislým rozhodováním.

4.2 Cíl výzkumu

Hlavním výzkumným cílem je zjistit, zda a v jakých dimenzích anomie existují rozdíly tak, jak ji prožívají státní zaměstnanci nebo OSVČ (dimenze anomie budou zpracovány na základě teorie Leo Srola). Vymezení pojmu anomie viz teoretická část, str. 12.

Dílní výzkumné cíle:

- 1) Zda a jaké rozdíly existují v názorech obou sledovaných skupin na to, že „veřejné authority se o potřeby obyčejných lidí nezajímají?“ (otázka č. 5, 6, 7)
- 2) Zda a jaké existují rozdíly v názorech obou sledovaných skupin na to, že „společenský řád tak nepředvídatelný, že člověk nemůže uskutečnit své cíle?“ (otázka č. 8, 9, 10)
- 3) Zda a jaké existují rozdíly v názorech obou sledovaných skupin na to, že „obyčejný člověk se má spíš hůře než lépe?“ (otázka č. 11, 12, 13)
- 4) Zda a jaké existují rozdíly v názorech obou sledovaných skupin na to, že „život nemá význam?“ (otázka č. 17, 18, 19, 20, 21)
- 5) Zda a jaké existují rozdíly v názorech obou sledovaných skupin na to, že „osobní vztahy k druhým lidem jsou neuspokojivé?“ (otázka č. 14, 15, 16)

4.3 Výzkumný soubor a způsob jeho výběru

Základní soubor tvoří lidé od 20 let věku, jedná se o vzorek náhodný (stochastický). (Gavora, 2015, s. 353)

Jeho důležitou charakteristikou je rozdělení dotazovaných na zaměstnance ve státním sektoru a OSVČ. Přirozenou snahou bylo pracovat se stejným počtem respondentů v rámci každé skupiny. Na základě předvýzkumu došlo k úpravě položek dotazníku.

4.4 Metodologie výzkumu

Pro naše šetření jsme se rozhodli pro kvantitativní výzkum, konkrétně pro výzkumnou metodu dotazníku. Jedná se o soubor předem připravených a pečlivě zformulovaných položek, které jsou uceleně seřazeny. Ve škálovém systému byla označena vždy jen jedna. Okruh respondentů tvoří rodina, přátelé, známí a jejich známí (metoda sněhové koule). Před předáním byl každý z nich seznámen s důvodem požadavku na jeho vyplnění, následně byli obesláni elektronickou formou. Aby jim byla zajištěna anonymita, byli nasměrováni na odkaz v blogu Survio. Po dosažení očekávaného počtu respondentů bylo dotazování uzavřeno. Je zřejmé, že dotazníková metoda umožňuje shromažďovat data ekonomickým a poměrně rychlým způsobem. (Chráška, 2007, s. 163)

Otázky byly sestaveny ve snaze o operacionalizovali dílčích výzkumných cílů. Otázek je celkem 21, přičemž v rámci otázky č. 8 je zakomponováno 10 podotázek a u otázek č. 11 a 12 odpovídají dotazovaní ve dvou časových obdobích.

4.5 Zpracování dat

Jednotlivé položky dotazníku byly vytvořeny v prostředí blogu Survio. Výsledky šetření jsou zobrazeny prostřednictvím tabulek a grafů (koláčový, sloupcový). Tabulky byly zpracovány v programu MS Excel, zobrazují absolutní a relativní četnosti. Z důvodu odchylky, která vzniká při automatickém zaokrouhlování na jedno desetinné místo, jsme v několika případech zaokrouhlili celkový součet relativních četností v rámci tabulky na 100%.

5 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT

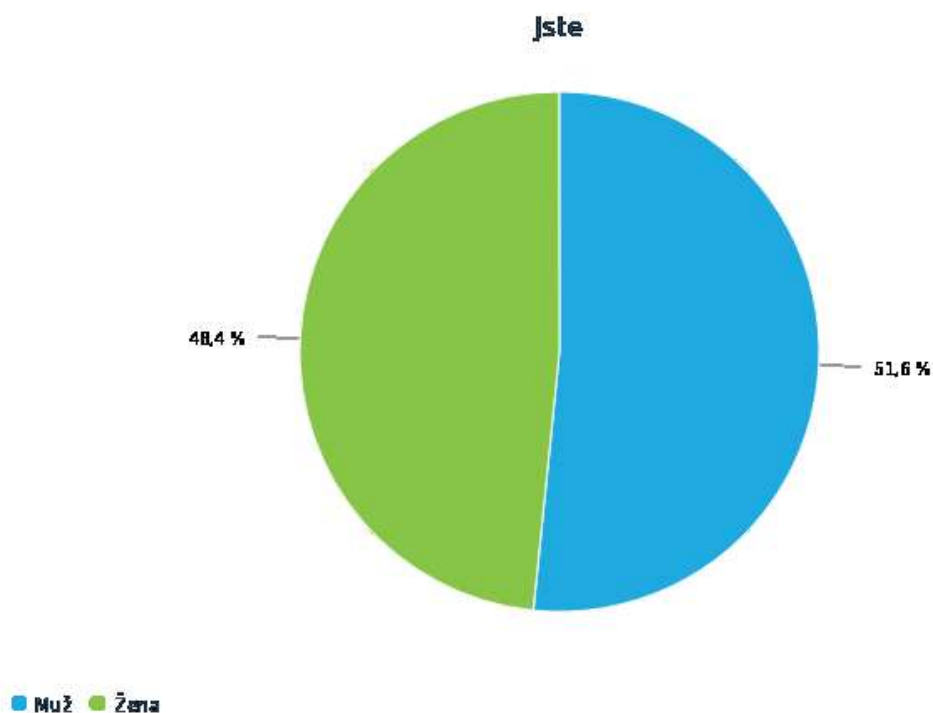
V této části práce prezentujeme výsledky dotazníkového šetření. Všechny otázky budou znázorněny pomocí tabulek a grafů s následným slovním popisem.

Prostřednictvím prvních čtyř otázek byla zjišťována demografická data respondentů.

Otázka č. 1 - Pohlaví respondenta

Tabulka 1: Pohlaví respondenta

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Muž	32	51,6
Žena	30	48,4
Celkem	62	100

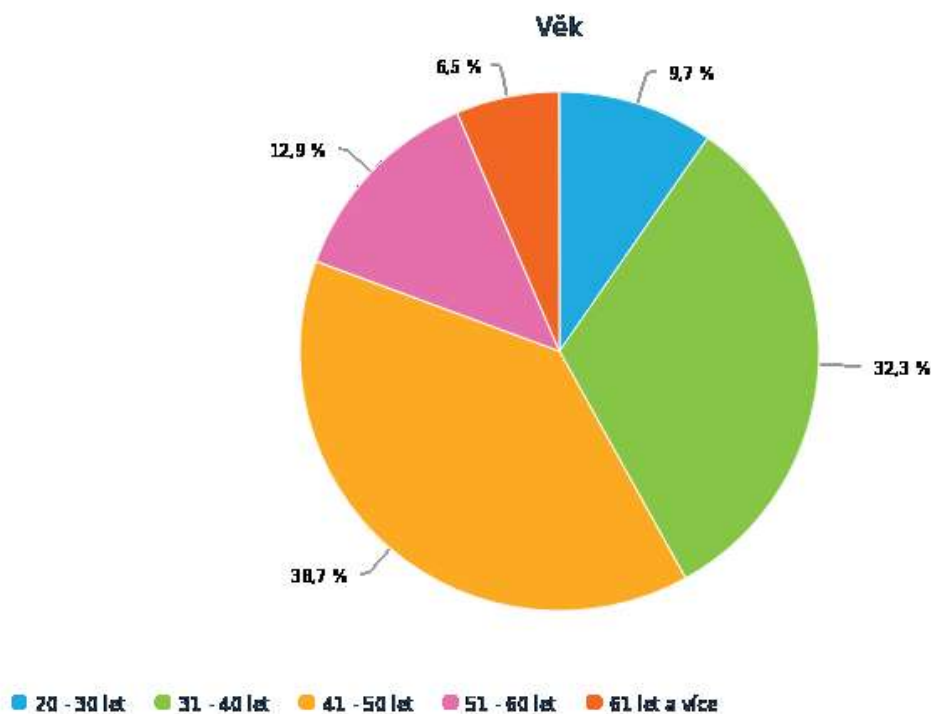
Graf 1 Pohlaví respondenta

V našem výzkumném souboru odpovídalo 32 mužů a 30 žen.

Otázka č. 2 - Věk respondenta

Tabulka 2: Věk respondenta

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost %
20 - 30 let	6	9,7
31 - 40 let	20	32,3
41 - 50 let	24	38,7
51 - 60 let	8	12,9
61 let a více	4	6,5
Celkem	62	100

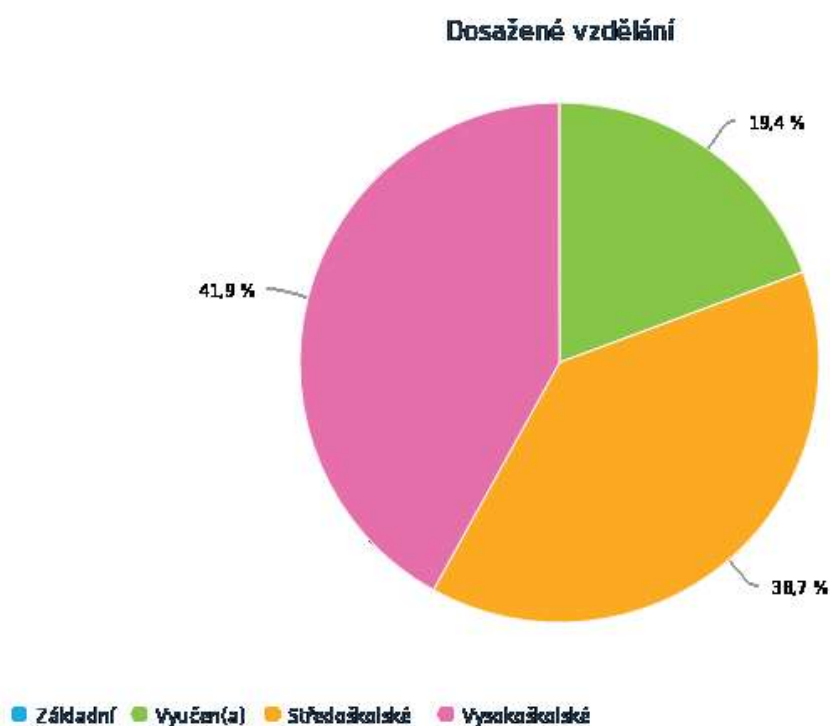
Graf 2 Věk respondenta

Respondenti jsou rozmístěni v pěti věkových skupinách. Z tabulky i grafu vyplývá, že nejvíce respondentů bylo ve věku 41 – 50 let (38,7%), druhou nejpočetnější skupinu tvořili lidé ve věku 31 – 40 let (32,3%), třetí skupina 51 – 60 let (12,9%), následovala skupina ve věku 20 – 30 let (9,7%) a nejméně zastoupena byla kategorie 61 let a více (6,5%).

Otázka č. 3 – Dosažené vzdělání

Tabulka 3: Dosažené vzdělání

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Základní	0	0
Vyučen(a)	12	19,4
Středoškolské	24	38,7
Vysokoškolské	26	41,9
Celkem	62	100

Graf 3 Dosažené vzdělání

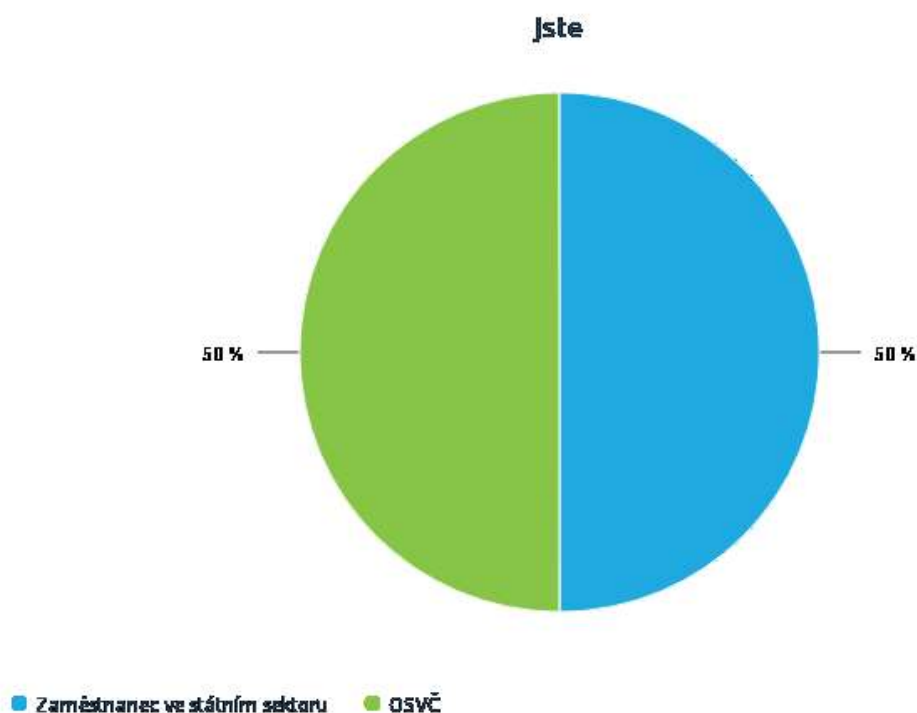
Dosažené vzdělání jsme rozdělili do čtyř skupin, přičemž největší zastoupení vykazují vysokoškoláci (41,9%), těsně následují lidé se středoškolským vzděláním (38,7%), třetí a zároveň poslední vyplněnou položkou byli dotazovaní s vyučením, na osoby se základním vzděláním jsme při výběru respondentů nenašli.

Otázka č. 4 – Jste zaměstnancem státního sektoru či OSVČ?

Tabulka 4: Státní zaměstnanec/OSVČ

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Zaměstnanec ve státním sektoru	31	50
OSVČ	31	50
Celkem	62	100

Graf 4 Státní zaměstnanec/OSVČ

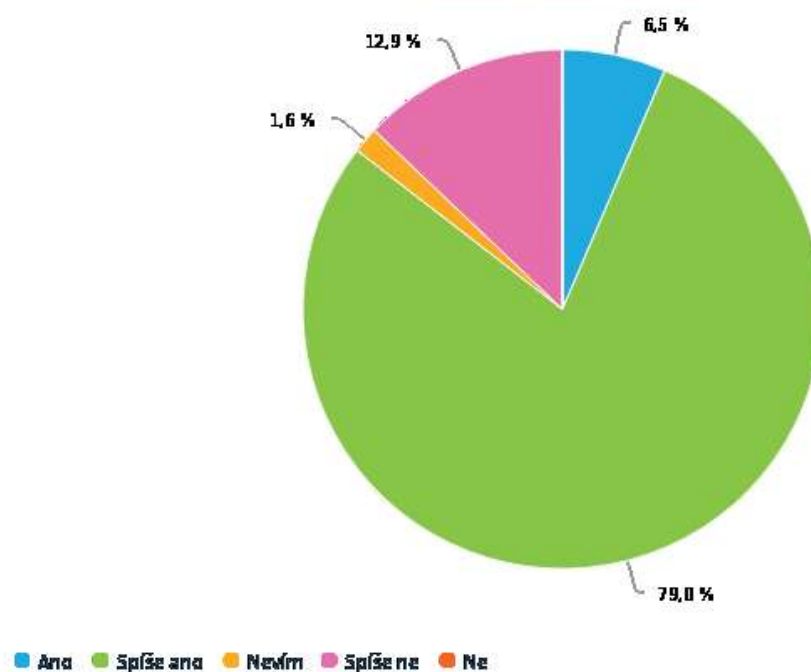
Vzhledem k základní problematice našeho zkoumání nám bylo, díky dostatečnému počtu zodpovězených dotazníků, umožněno vytvořit dvě co do počtu stejné skupiny.

Otázka č. 5 – Vyřizují-li záležitosti na úřadech, mám dojem, že odpovědné osoby se mi skutečně snaží pomoci.

Tabulka 5: (Ne)spokojenost s přístupem úředníků

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Ano	4	6,5
Spíše ano	49	79
Nevím	1	1,6
Spíše ne	8	12,9
Ne	0	0
Celkem	62	100

Vyřizují-li záležitosti na úřadech, mám dojem, že odpovědné osoby se mi skutečně snaží pomoci.

Graf 5 (Ne)spokojenost s přístupem úředníků

Z tabulky a grafu vyplývá, že 79% je s přístupem pracovníků na úřadech spíše spokojeno, což je drtivá většina dotazovaných. Výrazně menší procento zastupuje kategorie vykazující spíše nespokojenost (12,9%). Ve smyslu úplné spokojenosti se vyjádřilo 6,5% dotazovaných. Těch, kteří se nedokázali nijak rozhodnout je 1,6% a úplnou nespokojenost nevyjádřil žádný z dotazovaných.

Tabulka 6: Porovnání ot. 5 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ

Poměr	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
Zaměstnanci ve stát. sektoru	4	26	1	0	0
OSVČ	0	23	0	8	0
Celkem	4	49	1	8	0

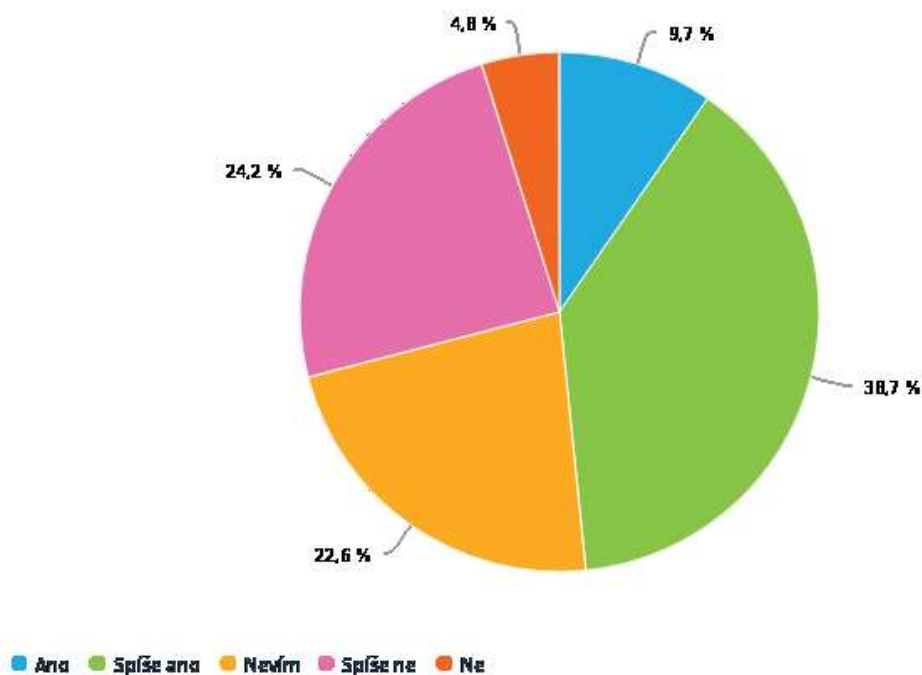
Z celkového počtu dotazovaných OSVČ 23 se vyslovalo pro spíše ano, stejná položka vyznívá lépe pro zaměstnance, ti se domnívají v počtu 26 z celkových 31. Položka ano u OSVČ 0, u zaměstnanců 4. Spíše ne OSVČ 8, zaměstnanci 0. Jeden dotazovaný ze skupiny ze zaměstnanců odpověděl nevím, tato odpověď u OSVČ nebyla zaznamenána.

Otázka č. 6 – Z běžných informací, které získávám z mainstreamových mediálních prostředků (např. komerční televize) a z jednání na úřadech mám dojem, že přetrvává zavrhuující přístup vůči lidem bez domova.

Tabulka 7: Veřejný postoj k lidem bez domova

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Ano	6	9,7
Spíše ano	24	38,7
Nevím	14	22,6
Spíše ne	15	24,2
Ne	3	4,8
Celkem	62	100

Z běžných informací, které získávám z mainstreamových mediálních prostředků (např. komerční televize) a z jednání na úřadech mám dojem, že přetrvává zavrhuující přístup vůči lidem bez domova.

Graf 6 Veřejný postoj k lidem bez domova

Přítomnost zavrhuujícího přístupu vůči lidem bez domova mezi občany viděli naši dotazovaní takto. Nejpočetnější skupina (38,7%) se domnívá, že spíše přetrvává. Spíše ne si myslí 24,2% oslovených, lidé bez názoru tvoří skupinu v počtu 22,6%. Že tento pocit jednoznačně přetrvává je přesvědčeno 9,7% respondentů a nejméně početná skupina (4,8%) zavrhuující přístup nevidí vůbec.

Tabulka 8: Porovnání ot. 6 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ

Poměr	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
Zaměstnanci ve stát. sektoru	1	10	7	12	1
OSVČ	2	5	7	12	5
Celkem	3	15	14	24	6

Jak vyplývá z formulace otázky, je významově postavena tak, že kladná odpověď vyjadřuje negativní postoj a obráceně. Pro jednotnost v závěrečném vyhodnocení jsme číselné údaje v tomto režimu v tabulce vyměnili. Stejnou úpravu jsme provedli ještě v následující otázce č. 7.

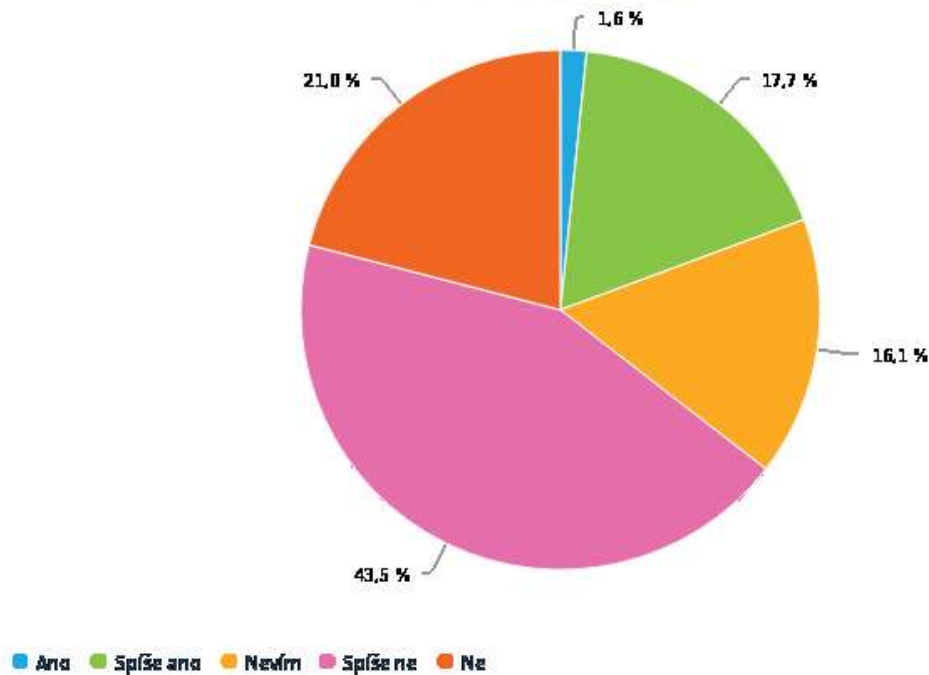
Z celkového počtu 31 se pozitivně (ano, spíše ano) vyjádřilo celkem 11 dotazovaných zaměstnanců, ve skupině OSVČ 7. Negativních odpovědí (ne a spíše ne) bylo u zaměstnanců 13 a u OSVČ 17. U obou skupin se shodně objevuje číslo 7 v položce nevím.

Otázka č. 7 – Z běžných informací, které získávám z mainstreamových mediálních prostředků a z jednání na úřadech mám dojem, že přetrvává zavrhuující přístup vůči zdravotně postiženým.

Tabulka 9: Veřejný postoj ke zdravotně postiženým

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Ano	1	1,6
Spíše ano	11	17,7
Nevím	10	16,1
Spíše ne	27	43,5
Ne	13	21
Celkem	62	100

Z běžných informací, které získávám z mainstreamových mediálních prostředků a z jednání na úřadech mám dojem, že přetrvává zavrhuující přístup vůči zdravotně postiženým.

Graf 7 Veřejný postoj ke zdravotně postiženým

Na rozdíl od předcházejícího šetření, týkající ho se lidí bez domova, si v případě lidí se zdravotním postižením většina respondentů (43,5%) myslí, že zavrhuje přístup k nim spíše nepřetrvává, 21% usuzuje, že nepřetrvává vůbec. Spíše ano uvádí 17,7% dotazovaných, 16,1% se nevyjádřilo. Pouze jeden člověk z námi oslovených, což je 1,6% je přesvědčen o přítomnosti zavrhuje přístup ke zdravotně postiženým.

Tabulka 10: Porovnání ot.7 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ

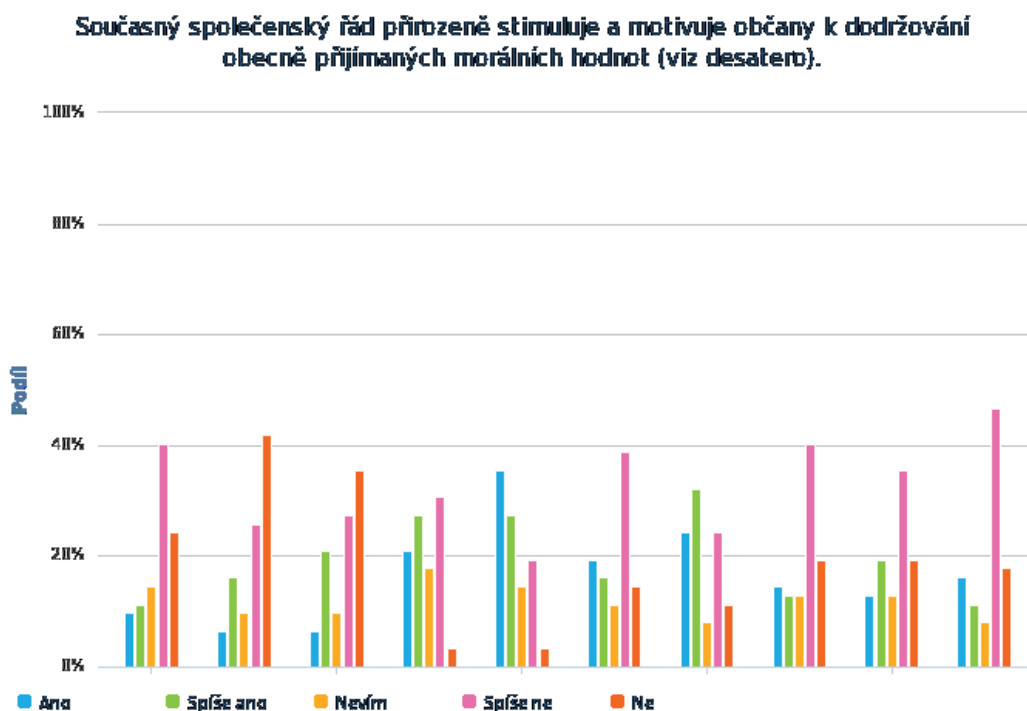
Poměr	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
Zaměstnanci ve stát. sektoru	5	14	6	6	0
OSVČ	8	13	4	5	1
Celkem	13	27	10	11	1

Z celkového počtu 31 se pozitivně (ano, spíše ano) vyjádřilo 19 zaměstnanců, ve skupině OSVČ taktéž z celkového počtu 31 to bylo 21 dotazovaných. Odpovědi ne a spíše ne bylo 6 u zaměstnanců a taktéž 6 u OSVČ. Odpověď nevím zvolilo 6 zaměstnanců a 4 OSVČ.

Otázka č. 8 – Současný společenský řád přirozeně stimuluje a motivuje občany k dodržování obecně přijímaných morálních hodnot (viz desatero).

Desatero

1. přikázání: V jednoho Boha věřit budeš (neuctívej jiné bohy).
2. přikázání: Nevezmeš jména Božího nadarmo (nezneužívej boží jméno).
3. přikázání: Pomni, abys den sváteční světil (zasvěť jeden den Bohu, zachovávej den odpočinku).
4. přikázání: Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi (budeš ctít otce i matku).
5. přikázání: Nezabiješ (nebudeš vraždit).
6. přikázání: Nesesmilníš (měj v úctě lásku mezi mužem a ženou).
7. přikázání: Nepokradeš (nezcizuj majetek druhých lidí).
8. přikázání: Nepromluvíš křivého svědectví (nemluv o jiných lidech nepravdivě).
9. přikázání: Nepožádáš manželky bližního svého (nebudeš žádostivě dychtit po ženě svého bližního).
10. přikázání: Nepožádáš statku bližního svého (nebudeš závistivý a chamtivý).

Graf 8 Morálka společnosti z pohledu desatera

Vzhledem k základní otázce, zda společenský řád poskytuje dostatečnou motivaci občanům k dodržování obecně přijímaných morálních hodnot reprezentovaných v našem případě desaterem, které má v našem sociokulturním prostoru mnohasetletou tradici, jsme pro každou položku desatera vytvořili tabulku a sloupcový graf.

Tabulka 11: Míra motivace k dodržování všeobecně přijímaných morálních hodnot

	DESATERO	Pozitivní	Negativní	Neutrální
1.	V jednoho Boha věřit budeš	13	40	9
2.	Nevezmeš jména Božího nadarmo	14	42	6
3.	Pomni, abys den sváteční světil	17	39	6
4.	Cti otce svého i matku svou	30	21	11
5.	Nezabiješ	39	14	9
6.	Nesesmilníš	22	33	7
7.	Nepokradeš	35	22	5
8.	Nepromluvíš křivého svědectví	17	37	8
9.	Nepožádáš manželky bližního svého	20	34	8
10.	Nepožádáš statku bližního svého	17	40	5
	CELKEM	224	322	74

Pro zpřehlednění výsledků vyplývajících z této otázky a následnému zjištění stavu, který z nich vychází jsme vytvořily tabulku 11. Odpovědi jsou v ní seřazeny ve třech sloupcích. První sloupec (pozitivní) zahrnuje odpovědi ano a spíše ano. Druhý sloupec (negativní) zahrnuje odpovědi ne a spíše ne. Třetí sloupec (neutrální) zahrnuje odpovědi nevím. Každý řádek reprezentuje jedno přikázání a ze součtu položek jednotlivých sloupců vyplývají absolutní četnosti zjišťovaných jevů.

Tabulka 12: Morálka společnosti z pohledu desatera u státních zaměstnanců

	DESATERO - zaměstnanci stát. sektoru	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
1.	V jednoho Boha věřit budeš	2	4	5	15	5
2.	Nevezmeš jména Božího nadarmo	1	4	3	13	10
3.	Pomni, abys den sváteční světil	1	7	3	10	10
4.	Cti otce svého i matku svou	5	7	5	12	2
5.	Nezabiješ	8	12	5	5	1
6.	Nesesmilníš	4	6	3	14	4
7.	Nepokradeš	6	9	3	10	3
8.	Nepromluvíš křivého svědectví	3	3	5	16	4
9.	Nepožádáš manželky bližního svého	4	6	4	13	4
10.	Nepožádáš statku bližního svého	4	5	2	14	6
	CELKEM	38	63	38	122	49

Tabulka 13: Morálka společnosti z pohledu desatera u OSVČ

	DESATERO - OSVČ	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
1.	V jednoho Boha věřit budeš	4	3	4	10	10
2.	Nevezmeš jména Božího nadarmo	3	6	3	3	16
3.	Pomni, abys den sváteční světil	3	6	3	7	12
4.	Cti otce svého i matku svou	8	10	6	7	0
5.	Nezabiješ	14	5	4	7	1
6.	Nesesmilníš	8	4	4	10	5
7.	Nepokradeš	9	11	2	5	4
8.	Nepromluvíš křivého svědectví	6	5	3	9	8
9.	Nepožádáš manželky bližního svého	4	6	4	9	8
10.	Nepožádáš statku bližního svého	6	2	3	15	5
	CELKEM	65	58	36	82	69

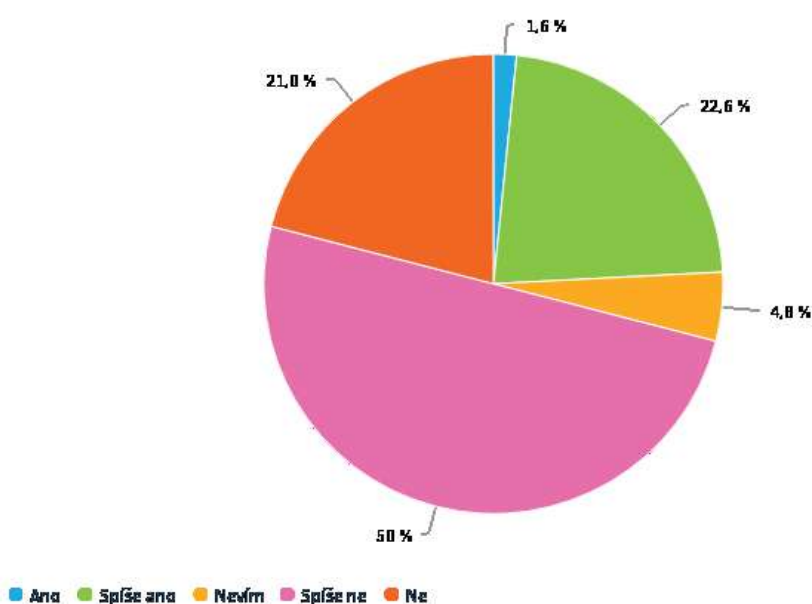
Srovnáme-li odpovědi u obou skupin, vidíme jasný značný rozdíl v položce ano, kdy se dotazovaní vyjadřují, zda jsou občané dostatečně motivováni k dodržování morálních hodnot. Ve skupině zaměstnanců jsme zaznamenali pouze 38 z 310 odpovědí (31 respondentů krát 10 odpovědí), což je 12,3%. U OSVČ tuto odpověď vyjádřilo 65 respondentů, což je 21%. Spíše ano odpovědělo 63 dotazovaných zaměstnanců (20,3%) a 58 OSVČ (18,7%), spíše ne 122 zaměstnanců (39,4%) a 82 OSVČ (26,5%). Odpověď nevím je zastoupena u obou skupin přibližně stejně, zaměstnanci 38 (12,3%) a OSVČ 36 (11,6%).

Otázka č. 9 – Právo a řád v této zemi jsou dodržovány bez rozdílů mezi lidmi.

Tabulka 14: Míra spravedlnosti právního řádu

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Ano	1	1,6
Spíše ano	14	22,6
Nevím	3	4,8
Spíše ne	31	50
Ne	13	21
Celkem	62	100

Právo a řád v této zemi jsou dodržovány bez rozdílů mezi lidmi.

Graf 9 Míra spravedlnosti právního řádu

Polovina dotazovaných (50%) spíše nevěří ve spravedlnost v právním systému. Druhou nejpočetnější skupinu zaujímají lidé (22,6%) s opačným postojem, tedy spíše ano. Zásadní nesouhlas vyjádřilo 21% respondentů, předposlední položku tvoří kategorie, kde se dotazovaní vyjádřili, že neví (4,8%). O spravedlnosti v právním systému naší země je přesvědčen pouze jeden dotazovaný (1,6%).

Tabulka 15: Porovnání ot. 9 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ

Poměr	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
Zaměstnanci ve stát. sektoru	0	6	2	16	7
OSVČ	1	8	1	15	6
Celkem	1	14	3	31	13

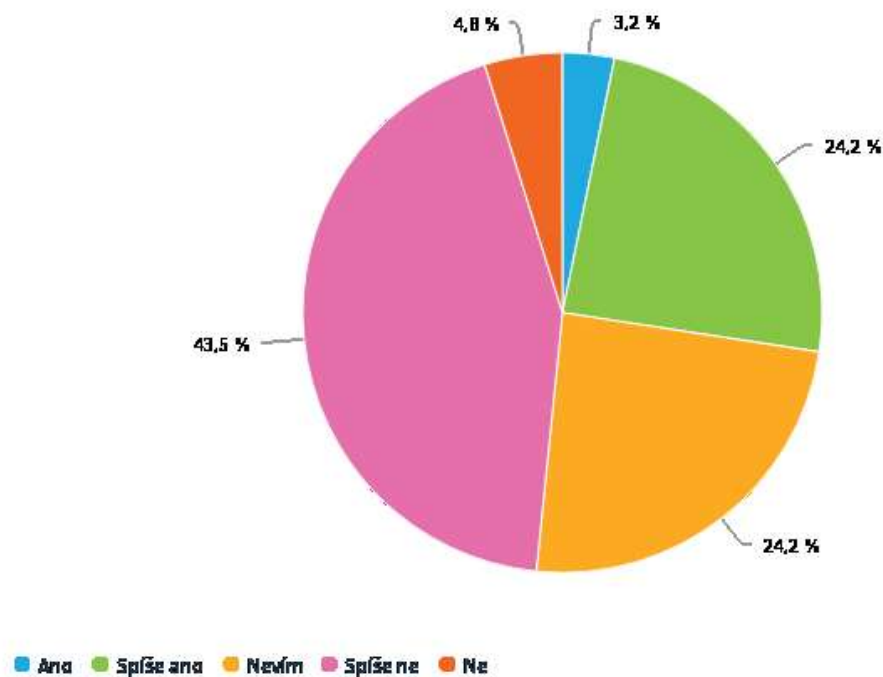
Ve skupině zaměstnanců si nikdo nemyslí, že je právní systém spravedlivý, u OSVČ tomu věří pouze 1 respondent. Jednoznačnou nedůvěru (ne) vyjádřilo 7 zaměstnanců a 6 OSVČ. Spíše ano (mírná důvěra) 6 zaměstnanců, 8 OSVČ. 2 zaměstnanci a 1 OSVČ nevěděli.

Otázka č. 10 – Současný společenský řád je natolik pevný, že vylučuje návrat k totalitě.

Tabulka 16: Odolnost systému vůči případné totalitě

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Ano	2	3,2
Spíše ano	15	24,2
Nevím	15	24,2
Spíše ne	27	43,5
Ne	3	4,8
Celkem	62	100

Současný společenský řád je natolik pevný, že vylučuje návrat k totalitě.

Graf 10 Odolnost systému vůči případné totalitě

V případě této otázky si 43,5% dotazovaných myslí, že současný společenský řád spíše není natolik pevný, aby vylučoval jakoukoli možnost budoucí přítomnosti nějaké formy totality. O další pozici se dělí dvě skupiny (24,2%), že spíše věří v pevnost současného společenského řádu a skupina, která se nedokáže přiklonit jedním či druhým směrem. Radikální názor vyjadřující nedůvěru v pevnost společenského řádu vykazuje 4,8% oslovených. Nejmenší skupinu (3,2%) reprezentuje postoj plné důvěry.

Tabulka 17: Porovnání ot. 10 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ

Poměr	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
Zaměstnanci ve stát. sektoru	1	7	10	13	0
OSVČ	1	8	5	14	3
Celkem	2	15	15	27	3

Pouze jeden respondent ze skupiny zaměstnanců i z řad OSVČ důvěřují v pevnost systému z hlediska případného návratu nějaké formy totality. Mírnou důvěrou (Spíše ano) vyjadřuje 7 zaměstnanců a 8 OSVČ, mírnou nedůvěrou (spíše ne) 13 zaměstnanců a 14 OSVČ. Odpo-

věd' ne ne zvolil nikdo u zaměstnanců a 3 OSVČ. 10 zaměstnanců a 5 OSVČ se vyjádřili odpovědí nevím.

Otázka č. 11 – Obyčejný člověk v naší společnosti má více možností vybrat si adekvátní (odpovídající) profesi.

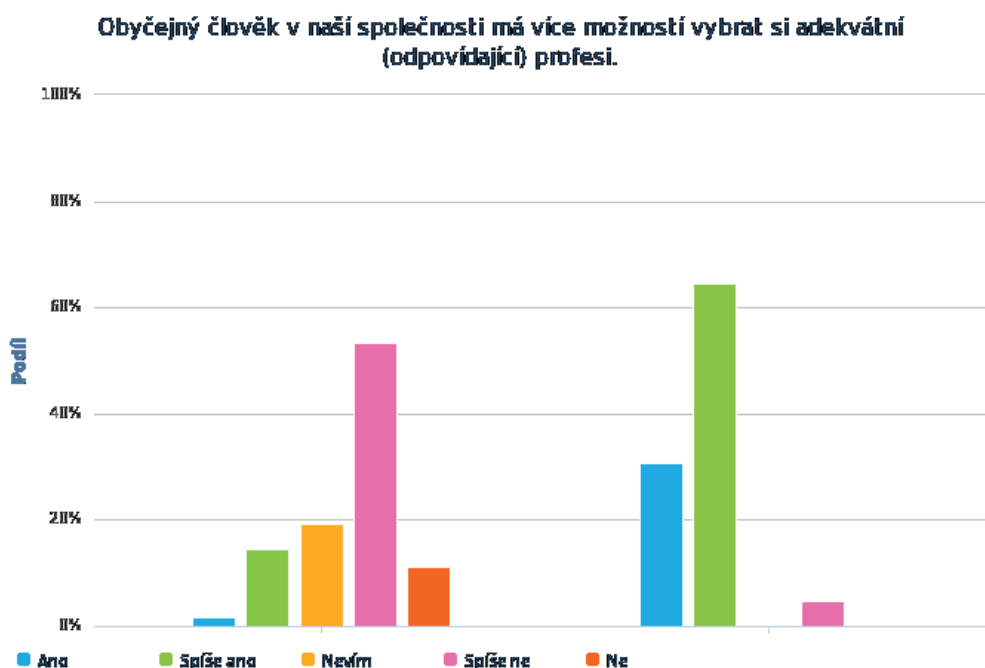
1. Před listopadem 1989 (viz tabulka 18)
2. V současnosti (viz tabulka 19)

Tabulka 18: Možnosti výběru profese před listopadem 1989

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Ano	1	1,6
Spíše ano	9	14,5
Nevím	12	19,4
Spíše ne	33	53,2
Ne	7	11,3
Celkem	62	100

Tabulka 19: Možnosti výběru profese v současnosti

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Ano	19	30,6
Spíše ano	40	64,5
Nevím	0	0
Spíše ne	3	4,8
Ne	0	0
Celkem	62	100

Graf 11 Možnosti výběru profese

V případě této otázky jsme zvolili porovnání v názoru na dvě časová období ve vztahu k možnostem profesního uplatnění, před listopadem 1989 a v současnosti. Pro každé období jsme zvolili jednu tabulku a jeden sloupcový graf.

53,2% dotazovaných si myslí, že před listopadem 1989 spíše nebylo tolik adekvátních profesních možností, 19,4% lidí nevědělo, 14,5% se vyjádřilo ve smyslu spíše ano. Že možnosti jednoznačně nebyly, vyjádřilo 11,3% respondentů. Jeden respondent (1,6%) je přesvědčen o tehdejších možnostech.

U velké většiny našich dotazovaných (64,5%) převládá názor, že v oblasti výběru adekvátní profese v současnosti možnosti spíše jsou. Jednoznačný souhlas vyjádřilo 30,6% respondentů. A že spíše nejsou si myslí 4,8% dotázaných. Zbývající položky v naší škále (nevím a ne) nejsou zastoupeny.

Tabulka 20: Porovnání ot. 11 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ

(před listopadem 1989)

Poměr	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
Zaměstnanci ve stát. sektoru	1	2	3	23	2
OSVČ	0	7	9	10	5
Celkem	1	9	12	33	7

Z této tabulky vyplývá názorová nedůvěra vůči možnostem před listopadem 1989. Spíše ne si myslí 10 zaměstnanců a 23 OSVČ, pro jednoznačné ne se vyslovilo 5 zaměstnanců a 2 OSVČ. Pouze jeden zaměstnanec se vyslovil pro plnou důvěru a 3 nevěděli. U OSVČ nikdo neoznačil odpověď ano a 9 nevědělo. Porovnáme-li obě skupiny, větší důvěru vyjádřili OSVČ.

Tabulka 21: Porovnání ot. 11 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ

(v současnosti)

Poměr	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
Zaměstnanci ve stát. sektoru	10	20	0	1	0
OSVČ	9	20	0	2	0
Celkem	19	40	0	3	0

V otázce uplatnění po listopadu vidíme jednoznačný posun k optimismu. Ve smyslu ano a spíše ano se vyjádřilo 30 zaměstnanců a 29 OSVČ. Pouze 1 zaměstnanec a 2 OSVČ vyslovili mírnou nedůvěru (spíše ne). Odpovědi ne a nevím nebyly zaznamenány.

Otázka č. 12 – Obyčejný člověk v naší společnosti má více možností k dosažení vyšší životní úrovně.

1. Před listopadem 1989 (viz tabulka 22)
2. V současnosti (viz tabulka 23)

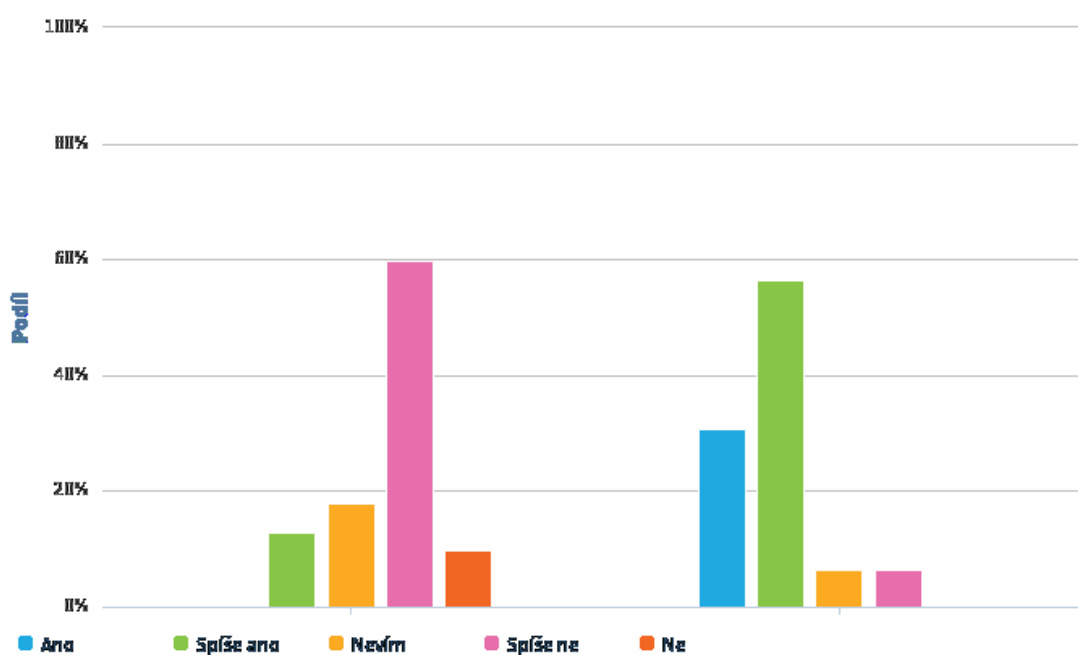
Tabulka 22: Možnosti postupu vzhůru před listopadem 1989

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Ano	0	0
Spíše ano	8	12,9
Nevím	11	17,7
Spíše ne	37	59,7
Ne	6	9,7
Celkem	62	100

Tabulka 23: Možnosti postupu vzhůru v současnosti

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Ano	19	30,6
Spíše ano	35	56,5
Nevím	4	6,5
Spíše ne	4	6,5
Ne	0	0
Celkem	62	100

Obyčejný člověk v naší společnosti má více možností k dosažení vyšší úrovně.

Graf 12 Možnosti postupu vzhůru

Stejně jako v předchozí otázce jsme zvolili porovnání v názoru na dvě časová období s ohledem na možnosti postupu, před listopadem 1989 a v současnosti.

Pro spíše nedůvěru v možnosti postupu před listopadem 1989 se vyjádřilo 59,7% respondentů, 17,7% nevědělo. Spíše ano vyjádřilo 12,9% dotazovaných, v možnosti dosažení vyšší úrovně v tehdejší době nevěřilo 9,7%. V rámci našeho šetření jsme nezaznamenali ani jednu zcela kladnou odpověď.

Nadpoloviční většina (56,5%) spíše věří v současné možnosti k postupu směrem výš. 30,6% dotazovaných je o tom přesvědčena úplně. Shodné procento (6,5%) vykazují skupiny spíše ne a nevím. Jak je patrné z grafu i tabulky, odpověď ne jsme nezaznamenali.

Tabulka 24: Porovnání ot. 12 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ
(před listopadem 1989)

Poměr	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
Zaměstnanci ve stát. sektoru	0	2	3	22	4
OSVČ	0	6	8	15	2
Celkem	0	8	11	37	6

I v této otázce jsme zaznamenali určitý pesimismus v předlistopadové době. Nikdo se nevysslovil zcela kladně. Ve smyslu spíše ano jen 2 zaměstnanci a 6 OSVČ, spíše nevěří 22 zaměstnanců a 15 OSVČ. Zcela nesouhlasí s možnostmi zvyšování životní úrovně ve zmíněné době 4 zaměstnanci a 2 OSVČ.

Tabulka 25: Porovnání ot. 12 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ
(v současnosti)

Poměr	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
Zaměstnanci ve stát. sektoru	6	23	0	2	0
OSVČ	13	12	4	2	0
Celkem	19	35	4	4	0

Opět zaznamenáváme posun do optimistického vnímání situace v současnosti ve srovnání z předcházející dobou. Spíše ano se vyjádřilo 23 zaměstnanců a 12 OSVČ, úplně kladně to posuzuje 6 zaměstnanců a 13 OSVČ, shodně u obou skupin spíše ne. 4 OSVČ nevím a odpověď ne nebyla zaznamenána. Větší důvěru v současnost vykazují zaměstnanci 29, což je 93,5%, zatímco OSVČ 25, což je 80,6%.

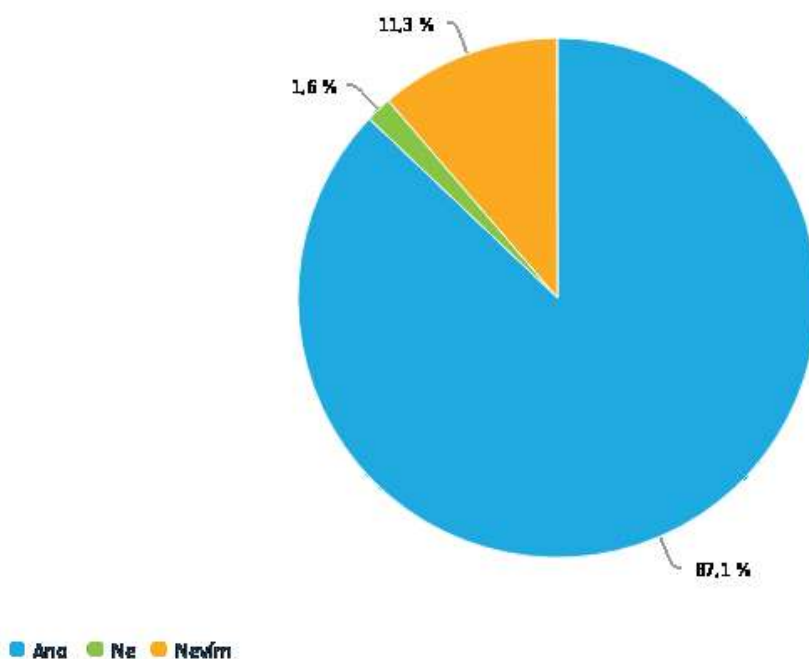

Otázka č. 13 – Obyčejný člověk v naší společnosti má v současnosti dostatek možností vybrat si jinou formu životního stylu (např. náboženské sekty, squatteři, lidé žijící na farmách z vlastních zdrojů).

Tabulka 26: Volba životního stylu

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Ano	54	87,1
Ne	1	1,6
Nevím	7	11,3
Celkem	62	100

Obyčejný člověk v naší společnosti má v současnosti dostatek možností vybrat si jinou formu životního stylu (např. náboženské sekty, squatteři, lidé žijící na farmách z vlastních zdrojů).

Graf 13 Volba životního stylu

K možnosti volby alternativního životního stylu se 87,1% dotazovaných jednoznačně přiklání ke kladné odpovědi. 11,3% oslovených nevědělo a jeden člověk (1,6%) tyto možnosti popírá.

Tabulka 27: Porovnání ot. 13 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ

Poměr	Ano	Ne	Nevím
Zaměstnanci ve stát. sektoru	27	0	4
OSVČ	27	1	3
Celkem	54	1	7

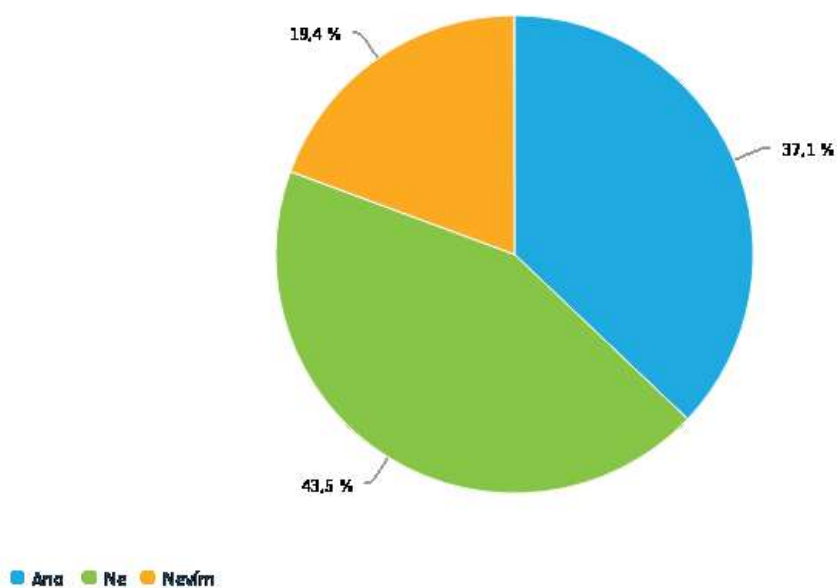
Shodně 27 zaměstnanců i 27 OSVČ (87,1% v každé skupině) se domnívá, že je možné zvolit alternativní životní styl. 4 zaměstnanci a 3 OSVČ označili nevím. Jedna osoba ze skupiny OSVČ vyjádřila nesouhlas.

Otázka č. 14 – Domnívám se, že v současné době panují mezi sousedy dobré vztahy.

Tabulka 28: Sousedské vztahy

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Ano	23	37,1
Ne	27	43,5
Nevím	12	19,4
Celkem	62	100

Domnívám se, že v současné době panují mezi sousedy dobré vztahy.

Graf 14 Sousedské vztahy

27 respondentů (43,5%) uvedlo, že sousedské vztahy dle jejich názoru nejsou na dobré úrovni, jen o 4 respondenty méně (37,1%) si naopak myslí, že sousedské vztahy fungují dobře. 12 respondentů (19,4%) označili odpověď nevíím.

Tabulka 29: Porovnání ot. 14 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ

Poměr	Ano	Ne	Nevím
Zaměstnanci ve stát. sektoru	10	15	6
OSVČ	13	12	6
Celkem	23	27	12

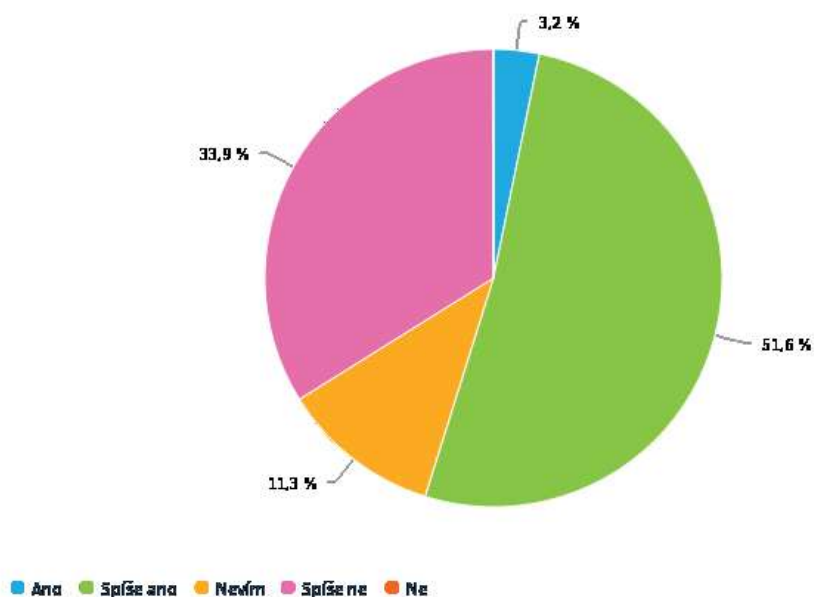
S dobrými sousedskými vztahy plně souhlasí 10 zaměstnanců a 13 OSVČ. 15 zaměstnanců a 12 OSVČ vyjádřilo nesouhlas. Odpověď nevíím označilo 6 dotazovaných v každé skupině.

Otázka č. 15 – Domnívám se, že v současné době panují dobré vztahy na pracovištích.

Tabulka 30: Vztahy na pracovištích

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Ano	2	3,2
Spíše ano	32	51,6
Nevím	7	11,3
Spíše ne	21	33,9
Ne	0	0
Celkem	62	100

Domnívám se, že v současné době panují dobré vztahy na pracovištích.

Graf 15 Vztahy na pracovištích

Z tabulky a grafu vyplývá, že těsně nadpoloviční většina (51,6%) spíše věří v dobré vztahy na pracovištích. Spíše nedůvěru vyjadřuje 33,9% dotazovaných, následuje 11,3% odpovědí nevím, souhlas vyjádřilo 3,2% respondentů. Odpověď signalizující jasnou nedůvěru v kvalitě vztahů na pracovišti jsme nezaznamenali.

Tabulka 31: Porovnání ot. 15 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ

Poměr	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
Zaměstnanci ve stát. sektoru	1	14	3	13	0
OSVČ	1	18	4	8	0
Celkem	2	32	7	21	0

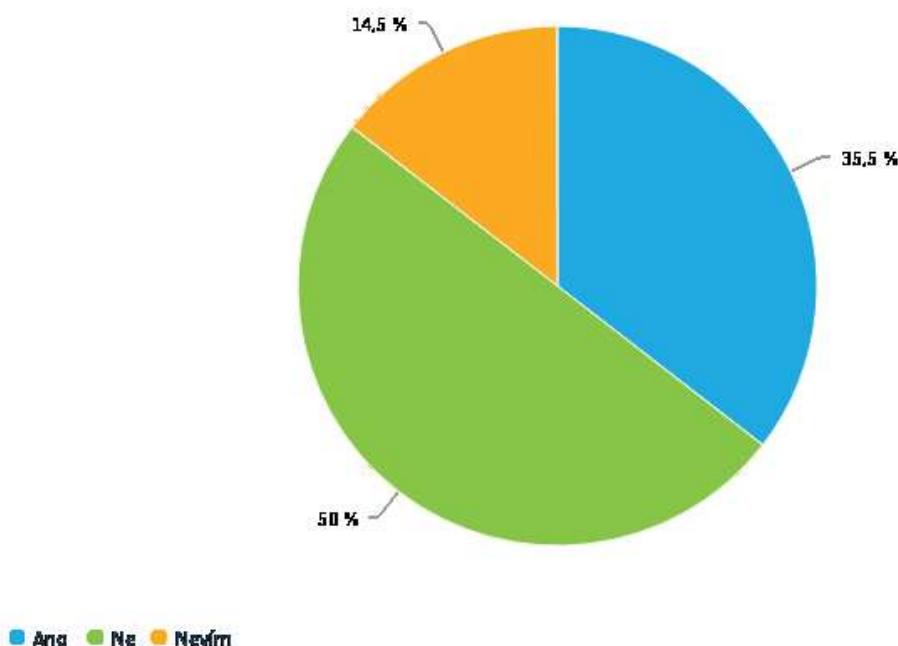
Důvěru v dobré vztahy na pracovištích projeví shodně 1 zaměstnanec a 1 OSVČ, spíše ano (mírná důvěra) 14 zaměstnanců a 18 OSVČ, spíše ne (mírná nedůvěra) 13 zaměstnanců, 8 OSVČ. Jednoznačnou nedůvěru (ne) nevyjádřil nikdo. Nevím zvolili 3 zaměstnanci a 4 OSVČ.

Otázka č. 16 – Domnívám se, že stejně jako v mém dětství se většina dnešních dětí mezi sebou přátelí bez ohledu na společenské postavení jejich rodičů.

Tabulka 32: Vztahy mezi dětmi

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Ano	22	35,5
Ne	31	50
Nevím	9	14,5
Celkem	62	100

Domnívám se, že stejně jako v mém dětství se většina dnešních dětí mezi sebou přátelí bez ohledu na společenské postavení jejich rodičů.

Graf 16 Vztahy mezi dětmi

Přesně polovina dotazovaných vypovídá, že společenská hierarchie dospělých se v současnosti promítá i do vztahů mezi dětmi ve smyslu kastování. 22 respondentů (35,5%) odpovědělo kladně, zbylých 9 (14,5%) se nikam nepřiklonilo.

Tabulka 33: Porovnání ot. 16 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ

Poměr	Ano	Ne	Nevím
Zaměstnanci ve stát. sektoru	9	17	5
OSVČ	13	14	4
Celkem	22	31	9

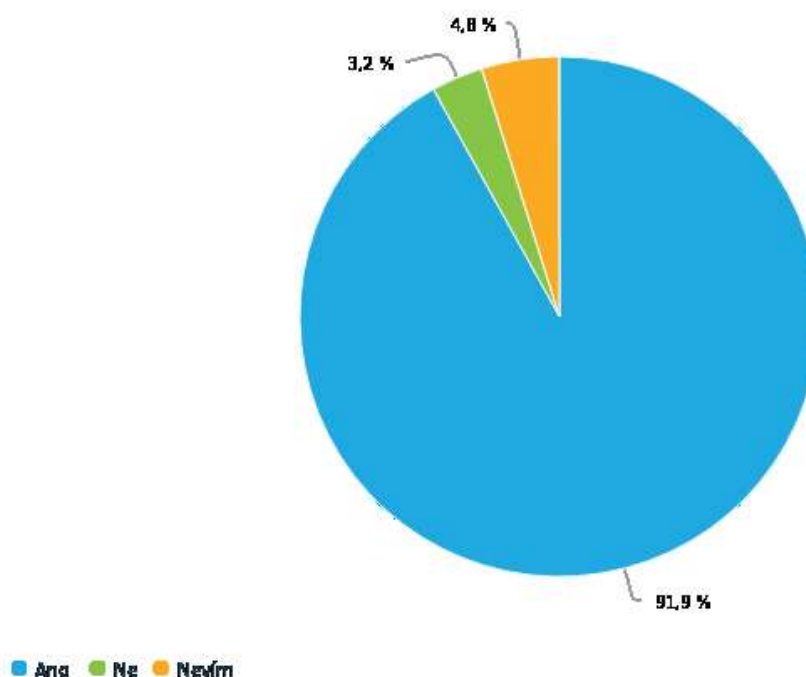
U této otázky jsme zaznamenali přesně polovinu nevíím (17 zaměstnanců, 14 OSVČ). 9 zaměstnanců a 13 OSVČ se domnívá, že se děti přátelí bez ohledu na postavení rodičů. Výrazná menšina, což je 5 zaměstnanců a 4 OSVČ se vyslovili pro přítomnost tohoto vlivu mezi dětmi.

Otázka č. 17 – Zaměstnání, které vykonávám, považuji za smysluplné.

Tabulka 34: Smysluplnost svého zaměstnání

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Ano	57	91,9
Ne	2	3,2
Nevím	3	4,8
Celkem	62	99,9

Zaměstnání, které vykonávám, považuji za smysluplné.

Graf 17 Smysluplnost svého zaměstnání

Drtivá většina dotazovaných (91,9%) považuje svoji práci za smysluplnou, 3 respondenti (4,8%) tvoří skupinu nevím, 2 respondenti (3,2%) prezentují negativní postoj ke svému zaměstnání. Tento výsledek nás může těšit.

Tabulka 35: Porovnání ot. 17 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ

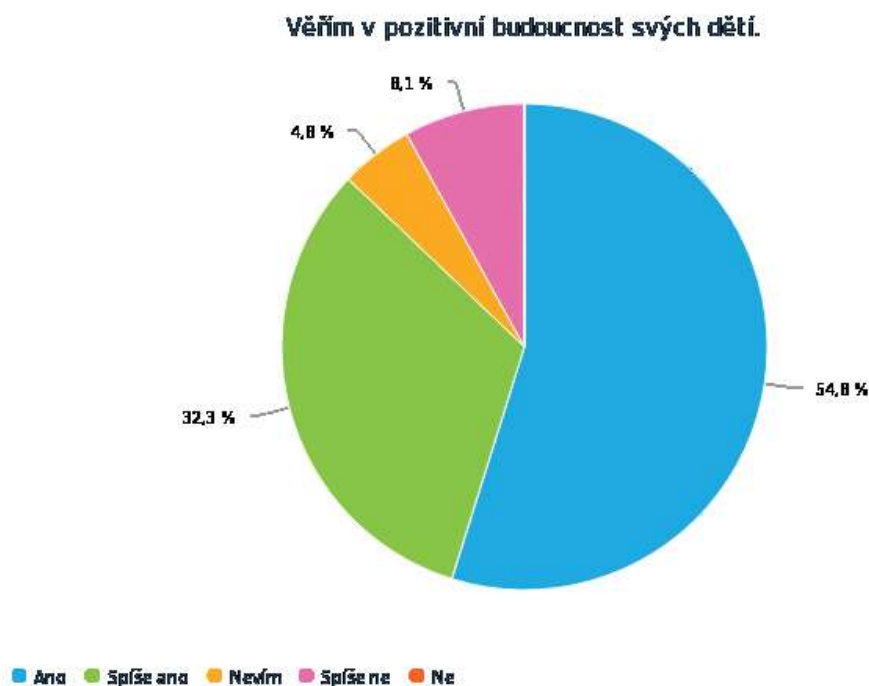
Poměr	Ano	Ne	Nevím
Zaměstnanci ve stát. sektoru	29	1	1
OSVČ	28	1	2
Celkem	57	2	3

V této otázce, což je 29 (93,5%) zaměstnanců a 28 (90,3%) OSVČ považuje svou práci za smysluplnou. Pouze jeden člověk v každé skupině se vyjádřil negativně. Jeden zaměstnanec a 2 OSVČ zvolili nevím.

Otázka č. 18 – Věřím v pozitivní budoucnost svých dětí.

Tabulka 36: Pohled na budoucnost svých dětí

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Ano	34	54,8
Spíše ano	20	32,3
Nevím	3	4,8
Spíše ne	5	8,1
Ne	0	0
Celkem	62	100

Graf 18 Pohled na budoucnost svých dětí

V pozitivní budoucnost svých dětí jednoznačně věří 54,8% dotazovaných, následují jsou se 32,3% ti, co spíše věří. Mírnou nedůvěrou vyjádřilo 8,1% dotazovaných, odpověď nevím jsme zaznamenali ve třech případech, což je 4,8% dotazovaných. Odpověď ne se nevyskytla.

Tabulka 37: Porovnání ot. 18 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ

Poměr	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
Zaměstnanci ve stát. sektoru	15	13	0	3	0
OSVČ	19	7	3	2	0
Celkem	34	20	3	5	0

Důvěru v budoucnost svých dětí vyjádřilo 15 zaměstnanců a 19 OSVČ. Spíše ano (mírná důvěra) 13 zaměstnanců a 7 OSVČ, spíše ne (mírná nedůvěra) 3 zaměstnanci a 2 OSVČ. Odpověď nevím zvolili pouze 3 OSVČ, odpověď ne jsme nezaznamenali.

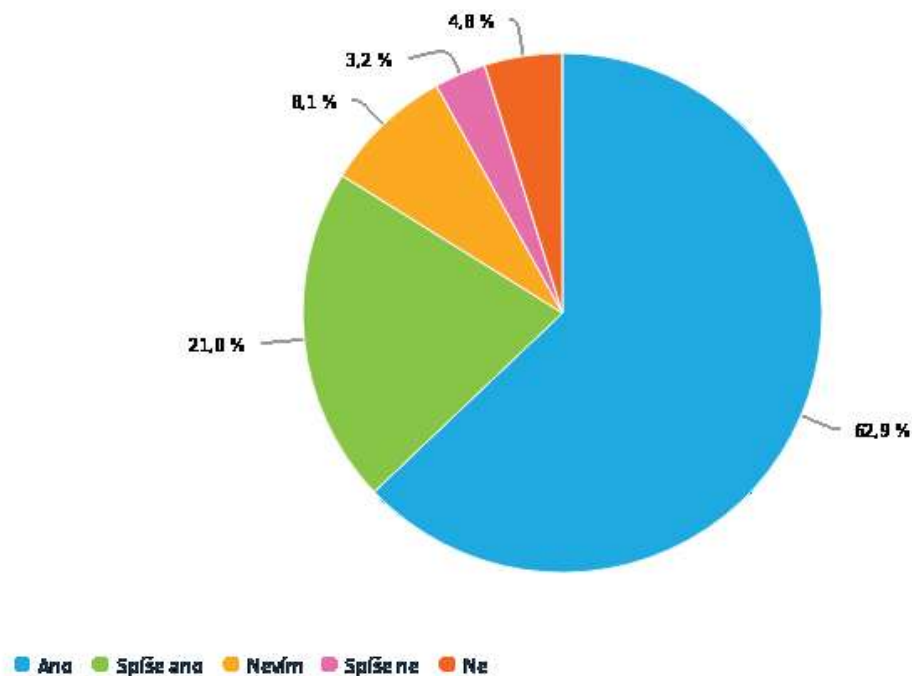

Otázka č. 19 – Jsem spokojen(a) ve svém partnerském vztahu.

Tabulka 38: Míra spokojenosti v partnerském vztahu

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Ano	39	62,9
Spíše ano	13	21
Nevím	5	8,1
Spíše ne	2	3,2
Ne	3	4,8
Celkem	62	100

Jsem spokojen(a) ve svém partnerském vztahu.

Graf 19 Míra spokojenosti v partnerském vztahu

Z tabulky i grafu vyplývá, že nejčastější odpovědí (62,9%) bylo vyjádření spokojenosti, spíše spokojených bylo 21%. Ke své spokojenosti se nedokázalo projevit 8,1% respondentů. Ve vztahu není spokojeno 4,8% dotázaných a 3,2% projevilo spíše nespokojenost.

Tabulka 39: Porovnání ot. 19 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ

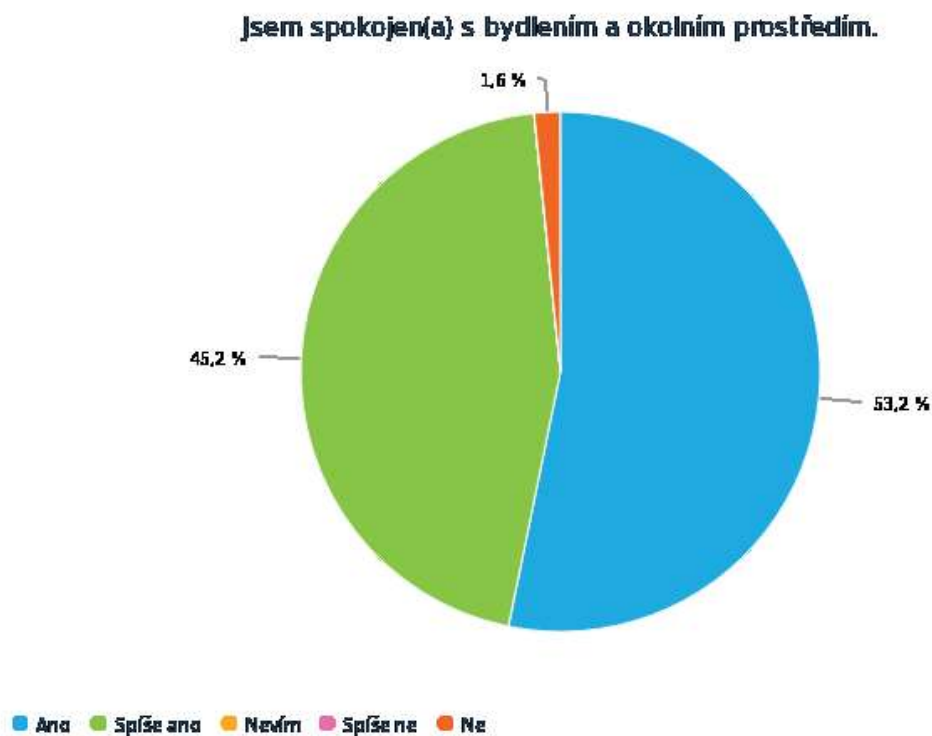
Poměr	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
Zaměstnanci ve stát. sektoru	16	9	3	1	2
OSVČ	23	4	2	1	1
Celkem	39	13	5	2	3

16 zaměstnanců a 23 OSVČ vyjádřilo úplnou spokojenost ve vztahu. Shodně 1 zaměstnanec a 1 OSVČ se vyjádřili ve smyslu mírné nespokojenosti (spíše ne), spíše ano 9 zaměstnanců a 4 OSVČ. 3 zaměstnanci a 2 OSVČ zvolili odpověď nevím. Nespokojenost vyjádřili 2 zaměstnanci a 1 OSVČ.

Otázka č. 20 – Jsem spokojen(a) s bydlením a okolním prostředím.

Tabulka 40: Postoj k bydlení a okolnímu prostředí

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Ano	33	53,2
Spíše ano	28	45,2
Nevím	0	0
Spíše ne	0	0
Ne	1	1,6
Celkem	62	100

Graf 20 Postoj k bydlení a okolnímu prostředí

Z výsledky týkající se otázky spokojenosti s bydlením a okolním prostředím jsme taktéž mile překvapeni a velmi nás těší. 33 respondentů (53,2%) odpovědělo ano a 28 respondentů (45,2%) spíše ano, což je 98,4% pozitivních odpovědí. Pouze jeden člověk (1,6%) vyjádřil nespokojenost.

Tabulka 41: Porovnání ot. 20 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ

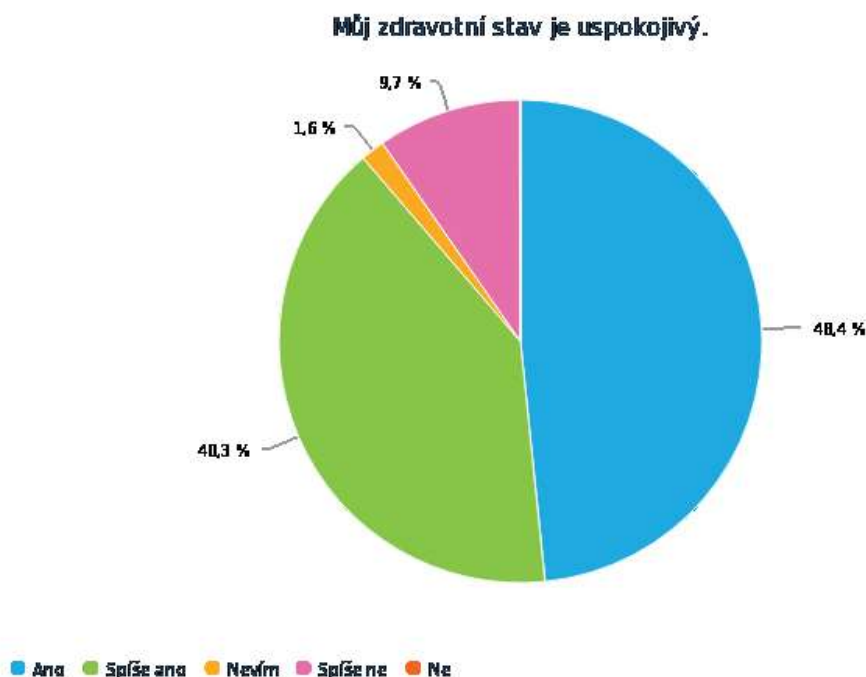
Poměr	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
Zaměstnanci ve stát. sektoru	16	15	0	0	0
OSVČ	17	13	0	0	1
Celkem	33	28	0	0	1

Jednoznačnou spokojenost s bydlením a okolním prostředím vyjádřilo 16 zaměstnanců a 17 OSVČ, spíše ano se vyjádřilo 15 zaměstnanců a 13 OSVČ. Odpověď nevím a spíše ne nebyla zaznamenána. Jen jeden respondent z OSVČ projevil nespokojenost.

Otázka č. 21 – Můj zdravotní stav je uspokojivý.

Tabulka 42: Zdravotní stav

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost %
Ano	30	48,4
Spíše ano	25	40,3
Nevím	1	1,6
Spíše ne	6	9,7
Ne	0	0
Celkem	62	100

Graf 21 Zdravotní stav

V této otázce jsme dospěli k velmi podobnému rozmístění odpovědí jako v otázce předcházející. 30 dotazovaných (48,4%) uvedlo svůj zdravotní stav naprosto uspokojivým, 25 dotazovaných (40,3%) vidělo svůj zdravotní stav spíše uspokojivý, 6 dotazovaných (9,7%) je spíše nespokojeno, jeden dotazovaný (1,6%) nevěděl. V kategorii úplné nespokojenosti se nevyjádřil nikdo.

Tabulka 43: Porovnání ot. 21 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ

Poměr	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
Zaměstnanci ve stát. sektoru	16	13	0	2	0
OSVČ	14	12	1	4	0
Celkem	30	25	1	6	0

U poslední otázky stran zdravotního stavu dotazovaných jsme dospěli k podobnému rozmístění odpovědí jako u předcházející otázky. A to nejen z hlediska všech respondentů (uvedeno výše), ale i v porovnání mezi oběma sledovanými skupinami. Svůj dobrý stav shledává 16 zaměstnanců a 14 OSVČ, spíše dobrý 13 zaměstnanců a 12 OSVČ. Pouze 1 OSVČ odpověděl, že neví, menší nedůvěru (spíše ne cítí 2 zaměstnanci a 4 OSVČ). Jednoznačně špatný zdravotní stav nevnímá žádný z respondentů.

5.1 Celkové vyhodnocení jednotlivých skupin

Tabulka 44: Celkové vyhodnocení u zaměstnanců ve státním sektoru

Otázka	Název otázky	Pozitivní	Negativní	Neutrální
5	(Ne)spokojenost s přístupem úředníků	30	0	1
6	Veřejný postoj k lidem bez domova	11	13	7
7	Veřejný postoj ke zdravotně postiženým	19	6	6
9	Míra spravedlnosti právního řádu	6	23	2
10	Odolnost systému vůči případné totalitě	8	13	10
11a	Možnosti výběru profese (před listopadem 1989)	3	25	3
11b	Možnosti výběru profese v současnosti	30	1	0
12a	Možnosti postupu vzhůru (před listopadem 1989)	2	26	3
12b	Možnosti postupu vzhůru v současnosti	30	1	0
13	Volba životního stylu	27	0	4
14	Sousedské vztahy	10	15	6
15	Vztahy na pracovištích	15	13	3
16	Vztahy mezi dětmi	9	17	5
17	Smysluplnost svého zaměstnání	29	1	1
18	Pohled na budoucnost svých dětí	28	3	0
19	Míra spokojenosti v partnerském vztahu	25	3	3
20	Postoj k bydlení a okolnímu prostředí	31	0	0
21	Zdravotní stav	29	2	0
	CELKEM	342	162	54

Tabulka 45: Celkové vyhodnocení u OSVČ

Otázka	Název otázky	Pozitivní	Negativní	Neutrální
5	(Ne)spokojenost s přístupem úředníků	23	8	0
6	Veřejný postoj k lidem bez domova	7	17	7
7	Veřejný postoj ke zdravotně postiženým	21	6	4
9	Míra spravedlnosti právního řádu	9	21	1
10	Odolnost systému vůči případné totalitě	9	17	5
11a	Možnosti výběru profese (před listopadem 1989)	7	15	9
11b	Možnosti výběru profese v současnosti	29	2	0
12a	Možnosti postupu vzhůru (před listopadem 1989)	6	17	8
12b	Možnosti postupu vzhůru v současnosti	25	2	4
13	Volba životního stylu	27	1	3
14	Sousedské vztahy	13	12	6
15	Vztahy na pracovištích	19	8	4
16	Vztahy mezi dětmi	13	14	4
17	Smysluplnost svého zaměstnání	28	1	2
18	Pohled na budoucnost svých dětí	26	2	3
19	Míra spokojenosti v partnerském vztahu	27	2	2
20	Postoj k bydlení a okolnímu prostředí	30	1	0
21	Zdravotní stav	26	4	1
	CELKEM	345	150	63

5.2 Shrnutí výsledků výzkumu

V této bakalářské práci jsme se zaměřili na míru anomie u dvou sledovaných skupin (zaměstnanci ve státním sektoru a OSVČ). V dotazníku bylo použito 21 otázek, které se odvíjeli z dílčích výzkumných cílů vycházejících z pěti položek škály anomie Leo Srola.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 62 respondentů, z toho bylo 30 žen a 32 mužů. Respondenti se nacházeli ve věkových kategoriích:

- 20 – 30 let
- 31 – 40 let
- 41 – 50 let
- 51 – 60 let
- 61 let a více

Z demografických dat jsme zjistili, že nejvíce respondentů je v kategorii 41 – 50 let (38,7%), následuje kategorie 31 – 40 let (32,3%), 51 – 60 let (12,9%), 20 – 30 let (9,7%) a 61 let a více (6,5%).

Porovnáme-li obě skupiny, neshledali jsme velké rozdíly. Z našeho šetření vyplývá, že v námi oslovaném vzorku jsou anomické pocity ve výrazné menšině vůči pocitům spokojenosti. 342 pozitivních odpovědí u zaměstnanců ve státním sektoru a 345 u OSVČ výrazně převyšuje negativní postoje 162 odpovědí u zaměstnanců ve státním sektoru a 150 odpovědí u OSVČ. Více než dvojnásobek dotazovaných vnímá současnou realitu pozitivně.

Samostatnou otázkou v našem šetření bylo zjišťování, zda současný společenský řád přirozeně motivuje občany k dodržování všeobecně přijímaných morálních hodnot. Pro náš výzkum jsme zvolili desatero přikázání jakožto symbol určitého morálního kodexu, který má v našich sociokulturních podmínkách dlouholetou tradici. Celkově jsme zaznamenali negativní postoj k motivaci současného systému k přítomnosti motivace k dodržování morálních hodnot. Větší pesimismus panuje u zaměstnanců, kteří se vyjádřili ve 171 negativních odpovědích, OSVČ se takto projeví ve 151 případech. Pozitivní pohled na zmiňovanou otázku se projevilo ve 101 odpovědích zaměstnanců státního sektoru a 143 odpovědích OSVČ. Když tato čísla porovnáme, vychází nám anomičtější skupina zaměstnanců státního sektoru.

Je zajímavé zjištění, že výsledek šetření na základě pěti položkové škály Leo Srola se u obou skupin příliš neliší, kdežto v případě posuzování dodržování morálky je výrazně větší důvěra u dotazovaných ve skupině OSVČ.

ZÁVĚR

V úvodu teoretické části bakalářské práce jsme nastínili vymezení pojmu anomie. Zmínili jsme strukturální zdroje deviantního chování. Nejedná se však o podrobné pojednání o složkách struktury, které vytváří předpoklad a následný příklon k té či oné z alternativních reakcí, jež se nabízejí lidem žijícím v nevyvážené sociálně-kulturní situaci. Jen krátce jsme zmínili sociálně-psychologické procesy, jež podmiňují jejich konkrétní výskyt. Stručně jsme se dotkli sociálních funkcí, jimž slouží deviantní chování, z pohledu významných osobností, které tomuto jevu věnovali ve svých dílech pozornost.

Jde o to, že sociálně-patologické jevy, které jsou předmětem této práce, respektive jeho příčiny a průběh, nezaznamenávají velkých odlišností během historie. I v současnosti, stejně jako v dobách rané modernity, je nasnadě přítomnost anomických pocitů u veřejnosti, tak jak je vnímali filozofové konce 19. století a další, jenž tyto úvahy rozvíjeli a rozvíjejí nadále.

V empirické části práce jsme kvantitativní výzkumnou metodou pomocí dotazníkového šetření zjišťovali přítomnost anomie u dvou skupin. Výzkumný soubor tvořili jedinci z řad zaměstnanců státního sektoru na jedné straně a OSVČ na straně druhé. Víme, že počet respondentů neumožňuje větší zobecnění námi sledovaného jevu, přesto je zajímavé nahlédnout do vyhodnocení zejména těch položek výzkumu, kde se pocity u obou dvou sledovaných skupin někdy značně liší.

Získané informace mohou být námětem k dalšímu bádání. Výsledky těchto šetření by mohly být dobrým odrazovým můstkem, dobrým ukazatelem, kudy by se mohla ubírat sociální pedagogika, z hlediska životní pomoci jedincům a skupinám prostřednictvím nejrůznějších poradenských služeb, školicích kurzů atd. Zrychlená doba, v níž žijeme vytváří více než dříve podmínky k propuknutí sociálně-patologických jevů. Přesto bychom neměli malovat budoucnost pesimisticky. Současná globální krize je totiž také příležitostí. Její klima je příznivé pro pěstování naší individuality, odvahy, tolerance a také skromnosti. Vždyť naše země by rostoucí miliardy stále nenasytnějších a zhýčkanějších individuí dlouho neuživila.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BOUŠA, Ondřej, 2003. *Jak měřit anomii – podle Srola nebo podle Mc Closkyho a Schaara?* Závěrečná oborová práce. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, katedra sociologie.
- [2] DURKHEIM, Émile, 2004. *Společenská dělba práce*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 80-7325-041-1.
- [3] GAVORA, Peter, 2015. *Obsahová analýza v pedagogickom výskume: Pohl'ad na jej súčasné podoby*. *Pedagogická orientace*, 25 (3), 345 – 371.
- [4] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [5] GILLERNOVÁ, Ilona, KEBZA, Vladimír a Milan, RYMEŠ, 2011. *Psychologické aspekty změn v české společnosti*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2798-1.
- [6] JANDOUREK, Jan, 2001. *Sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7178-535-0.
- [7] MASARYK, T. G., 1998: *Sebevražda*. Praha: Ústav T. G. Masaryka. ISBN 80-901971-4-0.
- [8] MÜHLPACHR, Pavel, 2008: *Sociopatologie*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4550-7.
- Dostupné z:
http://samba.fsv.cuni.cz/~soukp6as/JSB029/prednasky/skaly/Rabusic_anomie.pdf
- [9] ONDREJKOVIČ, Peter, 2000: *Modernizácia a anómia. Je teória anómie aktuálna i v súčasnej slovenskej spoločnosti?* *Sociológia* 32: 343 – 360.
- [10] ONDREJKOVIČ, Peter a kolektiv, 2009: *Sociálna patológia*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied. ISBN 978-80-224-1074-8.
- [11] PONĚŠICKÝ, Jan, 2005: *Agrese, násilí a psychologie moci*. Praha: Triton. ISBN 80-7254-593-0.
- [12] PROCHÁZKA, Miroslav, 2012: *Sociální pedagogika*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3470-5.

-
- [13] RABUŠIC, Ladislav a Petr MAREŠ, 1996: *Je česká společnost anomická?* Sociologický časopis, Praha: Sociologický ústav AV ČR, roč. 32, č.2, s. 175 - 187. ISSN 0038-0288.
- [14] SROLE, Leo, 1956: *Social Integracion and Certain Corollaries*. American Sociological Review 21: 709 – 716.
- [15] SVOBODA, Jan, 2015: *Krizové situace výchovy a výuky*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-935-8.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

OSVČ Osoba samostatně výdělečně činná.

Např. Například

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Pohlaví respondenta.....	30
Graf 2 Věk respondenta	31
Graf 3 Dosažené vzdělání	32
Graf 4 Státní zaměstnanec/OSVČ.....	33
Graf 5 (Ne)spokojenost s přístupem úředníků	34
Graf 6 Veřejný postoj k lidem bez domova.....	36
Graf 7 Veřejný postoj ke zdravotně postiženým	37
Graf 8 Morálka společnosti z pohledu desatera.....	39
Graf 9 Míra spravedlnosti právního řádu.....	41
Graf 10 Odolnost systému vůči případné totalitě	43
Graf 11 Možnosti výběru profese	45
Graf 12 Možnosti postupu vzhůru	47
Graf 13 Volba životního stylu	49
Graf 14 Sousedské vztahy.....	50
Graf 15 Vztahy na pracovištích	52
Graf 16 Vztahy mezi dětmi.....	53
Graf 17 Smysluplnost svého zaměstnání	54
Graf 18 Pohled na budoucnost svých dětí	56
Graf 19 Míra spokojenosti v partnerském vztahu.....	57
Graf 20 Postoj k bydlení a okolnímu prostředí.....	58
Graf 21 Zdravotní stav	60

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Pohlaví respondenta.....	30
Tabulka 2: Věk respondenta	31
Tabulka 3: Dosažené vzdělání	32
Tabulka 4: Státní zaměstnanec/OSVČ.....	33
Tabulka 5: (Ne)spokojenost s přístupem úředníků.....	34
Tabulka 6: Porovnání ot. 5 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ	35
Tabulka 7: Veřejný postoj k lidem bez domova.....	35
Tabulka 8: Porovnání ot. 6 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ	36
Tabulka 9: Veřejný postoj ke zdravotně postiženým.....	37
Tabulka 10: Porovnání ot.7 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ	38
Tabulka 11: Míra motivace k dodržování všeobecně přijímaných.....	39
Tabulka 12: Morálka společnosti z pohledu desatera u státních zaměstnanců.....	40
Tabulka 13: Morálka společnosti z pohledu desatera u OSVČ	40
Tabulka 14: Míra spravedlnosti právního řádu.....	41
Tabulka 15: Porovnání ot. 9 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ	42
Tabulka 16: Odolnost systému vůči případné totalitě	42
Tabulka 17: Porovnání ot. 10 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ	43
Tabulka 18: Možnosti výběru profese před listopadem 1989.....	44
Tabulka 19: Možnosti výběru profese v současnosti.....	44
Tabulka 20: Porovnání ot. 11 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ	45
Tabulka 21: Porovnání ot. 11 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ	46
Tabulka 22: Možnosti postupu vzhůru před listopadem 1989.....	46
Tabulka 23: Možnosti postupu vzhůru v současnosti.....	47
Tabulka 24: Porovnání ot. 12 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ	48
Tabulka 25: Porovnání ot. 12 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ	48
Tabulka 26: Volba životního stylu.....	49
Tabulka 27: Porovnání ot. 13 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ	50
Tabulka 28: Sousedské vztahy.....	50
Tabulka 29: Porovnání ot. 14 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ	51
Tabulka 30: Vztahy na pracovištích	51
Tabulka 31: Porovnání ot. 15 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ	52
Tabulka 32: Vztahy mezi dětmi.....	53

Tabulka 33: Porovnání ot. 16 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ	53
Tabulka 34: Smysluplnost svého zaměstnání	54
Tabulka 35: Porovnání ot. 17 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ	55
Tabulka 36: Pohled na budoucnost svých dětí.....	55
Tabulka 37: Porovnání ot. 18 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ	56
Tabulka 38: Míra spokojenosti v partnerském vztahu.....	57
Tabulka 39: Porovnání ot. 19 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ	57
Tabulka 40: Postoj k bydlení a okolnímu prostředí.....	58
Tabulka 41: Porovnání ot. 20 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ	59
Tabulka 42: Zdravotní stav	59
Tabulka 43: Porovnání ot. 21 mezi zaměstnanci státního sektoru a OSVČ	60
Tabulka 44: Celkové vyhodnocení u zaměstnanců ve státním sektoru	61
Tabulka 45: Celkové vyhodnocení u OSVČ.....	62

SEZNAM PŘÍLOH

P1: Dotazník

SPOLEČENSKÁ ANOMIE

Dobrý den,

věnujte prosím několik minut svého času vyplnění následujícího dotazníku.

1. Jste

Ná odpověď k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Muž
- Žena

2. Věk

Ná odpověď k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- 20 - 30 let
- 31 - 40 let
- 41 - 50 let
- 51 - 60 let
- 61 let a více

3. Dosažené vzdělání

Ná odpověď k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Základní
- Vyučen(a)
- Středofkolské
- Vysokofkolské

4. Jste

Ná odpověď k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Zaměstnanec ve státním sektoru
- OSVČ

5. Vyřizují-li záležitosti na úřadech, mám dojem, že odpovědné osoby se mi skutečně snaží pomoci.

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Ne

6. Z běžných informací, které získávám z mainstreamových mediálních prostředků (např. komerční televize) a z jednání na úřadech mám dojem, že přetrvává zavrhuji přístup vůči lidem bez domova.

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Ne

7. Z běžných informací, které získávám z mainstreamových mediálních prostředků a z jednání na úřadech mám dojem, že přetrvává zavrhuji přístup vůči zdravotně postiženým.

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Ne

8. Současný společenský řád přirozeně stimuluje a motivuje občany k dodržování obecně přijímaných morálních hodnot (viz desatero)

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď v každém řádku

	Ano	Spiše ano	Nevím	Spiše ne	Ne
V jednoho Boha věřit budeš (neuctívej jiné bohy).	☐	☐	☐	☐	☐
Nevezmeš jména Božího nadarmo (nezneužívej bož jméno).	☐	☐	☐	☐	☐
Pomní, abys den sváteční světil (zasvěť jeden den Bohu, zachovávej den odpočinku).	☐	☐	☐	☐	☐
Ctí otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi (budeš ctít otce i matku).	☐	☐	☐	☐	☐
Nezabiješ (nebudeš vraždit).	☐	☐	☐	☐	☐
Nesesmilníš (mě) v úctě lásku mezi mužem a ženou).	☐	☐	☐	☐	☐
Nepokradeš (nezískaj majetek druhých lidí).	☐	☐	☐	☐	☐
Nepromluvíš klivého svědectví (nemluv o jiných lidech nepravdivě).	☐	☐	☐	☐	☐
Nepožádáš manželky bližního svého (nebudeš žádostivě dychtit po ženě svého bližního).	☐	☐	☐	☐	☐
Nepožádáš statku bližního svého (nebudeš závistivý a chamtivý).	☐	☐	☐	☐	☐

9. Právo a řád v této zemi jsou dodržovány bez rozdílu mezi lidmi.

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Ano
- Spiše ano
- Nevím
- Spiše ne
- Ne

10. Současný společenský řád je natolik pevný, že vylučuje návrat k totalitě.

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Ne

11. Obyčejný člověk v naší společnosti má více možností vybrat si adekvátní (odpovídající) profesi.

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď v každém řádku*

	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
Před listopadem 1989	☐	☐	☐	☐	☐
V současnosti	☐	☐	☐	☐	☐

12. Obyčejný člověk v naší společnosti má více možností k dosažení vyšší úrovně.

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď v každém řádku*

	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
Před listopadem 1989	☐	☐	☐	☐	☐
V současnosti	☐	☐	☐	☐	☐

13. Obyčejný člověk v naší společnosti má v současnosti dostatek možností vybrat si jinou formu životního stylu (např. náboženské sekty, squatři, lidé žijící na farmách z vlastních zdrojů).

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Ne
- Nevím

14. Domnívám se, že v současné době panují mezi sousedy dobré vztahy.

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Ne
- Nevím

15. Domnívám se, že v současné době panují dobré vztahy na pracovištích.

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Ne

16. Domnívám se, že stejně jako v mém dětství se většina dnešních dětí mezi sebou přátelí bez ohledu na společenské postavení jejich rodičů.

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Ne
- Nevím

17. Zaměstnání, které vykonávám, považuji za smysluplné.

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Ne
- Nevím

18. Věřím v pozitivní budoucnost svých dětí.

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Ne

19. Jsem spokojen(a) ve svém partnerském vztahu.

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Ne

20. Jsem spokojen(a) s bydlením a okolním prostředím.

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Ne

21. Můj zdravotní stav je uspokojivý.

Ná odpovědi k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Ne